

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 799.

CHICAGO, ILL., 4. januarja (January 4th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravišтво (Office) 3629 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Proletariat in bodočnost družbe.

Najpomembnejšo, sebi najnevarnejšo silo je ustvaril kapitalizem sam: To je proletariat. Moderni proletariat je pravi, legitimni sin kapitalizma.

Delavci so bili že davno prej na svetu. Prvi človek na zemlji je moral biti delavec. Ali delavstvo vsrke preteklo dobe se bistveno razlikuje od sedanjega. Moderni proletariat je ločen od delovnih sredstev; odvisen je od razmer na delovnem trgu, od razmer kapitalistične industrije, na katere nima sam nobenega vpliva. Svoje delo mora nositi na prodaj tja, kjer ga kapitalizem potrebuje. Kriza v kapitalistični industriji je tudi njegova kriza, prosperiteta industrije ni sama na sebi njegova prosperiteta.

Rapidni tehnični napredek jemlje strokovnemu znanju modernega delavca bolj in bolj vsako ceno. Kar se je naučil kot rokodelc, mu ne pomaga več, kadar pride stroj v njegovo obrt; nov stroj vrže zopet njegovo znanje med neuporabno šaro, in čim popolnejši je mehanizem, tem enostavnejše postane poleg njega človekovo delo. Strokovno izučeni delavec, ki je bil morda umetnik v svojem rokodelstvu, je naposled prisiljen, da opravlja delo, ki ga tudi vsak začetnik lahko opravlja: stroj je uničil razliko med izučenim in neizučenim delavcem.

Nov tehnični izum vzame včasih kakšni stroki vse pogoje obstanka. Podjetnik izpremeni svoj obrat, ker je zato treba le novih strojev in morda tehniških voditeljev; cela armada delavcev je pa vržena s tira in mora, bodisi tudi po dolgih letih prakse, iskati novo eksistenco in se prilagoditi novemu delu.

Čim bolj napreduje strojna tehnika, čim več strojev se uvaja v industrijo, tem bolj se širi delitev dela; v tehnično najbolj razvitih strokah se mora delavec najbolj specializirati za najneznatnejši odlomek dela, to se pravi najbolj je degradiran na stopnjo žive mašine z maloštevilnimi v neskončnost se ponavljajočimi enakomernimi kretnjami.

V velikih tovarnah za obleke krojač pravzaprav ni več krojač; v eni dvoranji ne delajo nič drugega, kakor da režejo rokave, v drugi kroje hlačnice; v tretji šivajo rokave, v četrti šivajo hlačnice. V raznih tovarnah stoje trume delavcev po več božji dan, teden za tednom, mesec za mesecem pri strojih in aparatih in ponavljajo tri, štiri kretnje od jutra do večera — eden, dva, tri, eden, dva, tri, eden, dva, tri.

Izpopolnjevanje strojev omogoča vedno večjo porabo žensk in otrok pri strojih, in kapitalizem se poslužuje prilike, da znižava svoje stroške. Značaj rodbinskega življenja mine bolj in bolj in rodbinske vezi se ne le rahljajo, ampak često popolnoma pretrgajo, ker more ponujati žena kakor mož svoje delo le tam, kjer se išče, oziroma sprejema.

Moderni delavec ima nad sabo celo vrsto poveljnikov: Priganjačev, paznikov, delovodij, ravnateljev.

S svojim delodajalcem, z edinim, s katerim je nekdaš imel opraviti, pa ne pride sploh v dotiko, ga ne pozna in pogostoma niti ne ve, kdo da je. V delniški družbi prehajajo delnice iz rok v roko, delavčevi gospodarji se menjajo na borzi, ne da bi delavec kaj vedel o tem. Sedež družbe, za katero dela, je lahko stoinsto milj oddaljen od kraja, kjer dela, njeni člani, njegovi gospodarji, so pa lahko raztreseni po vsej Ameriki, morda tudi po drugih delih sveta.

Vsaka osebna vez med delavcem in delodajalcem je prekinjena. Vodja lokalnega podjetja je za delavce edini vidni namestnik nevidnega boga. O nekdanjem patriarhalnem razmerju med mojstrom in njegovimi pomočniki ni nobenega spomina več.

Delničarji poznajo podjetje le po letnih upravnih poročilih in bilancah. Njihovi interesi zahtevajo dividende, čim višje dividende. Kako se dosežejo, je briga vodilnih uradnikov. Oni stoje med delavci in gospodarji, na križišču nasprotnih interesov. Ali njih obstanek in njih blaginja je odvisna od gospodarjev, torej so sluge gospodarskih interesov. In ker niso sami gospodarji, ampak nastopajo vedno le po nalogu nevidne družbe, so kakor jeklena stena, ob kateri zdrsne vsaka delavska zahteva na tla. Opisi delavske bede, ki jih podajajo direktorju ali superintendentu, mu "ganejo srce"; ampak on ravna le po ukazih; on piše, telegrafira, telefonira; ampak "gori ne vidiijo, kakšen je položaj, ne razumejo, da je delavec res težko," in on ne more pomagati.

Kapitalizem ni ustvaril le cel razred proletariata, ampak koncentrirala delavce v masah. Že posamezno moderno podjetje zahteva množico delavcev; tupatam so kombinirane razne naprave kakšne družbe. Kjer ima industrija raznovrstne ugodne pogoje, nastajajo mesta in rastejo. Delavstvo dela in živi kompaktno na stotisoče, na milijone.

To pospešuje vzajemne stike proletariata, iz katerih se poraja specialni delavski, razredni duh. Prisiljeno nomadiziranje modernega delavca, katero povzročajo izpreminjajoče se razmere v industriji, še pomnožuje take stike. Mišljenje naprednejših delavcev se prenaša v najbolj oddaljene kraje, preko vse dežele se razprede mreža enakih idej, razredni duh postaja splošen, nacionalen, svetoven, univerzalen.

In proletariat, izpreminjajoč se iz rastresenih posameznikov, pa iz rastresenih kosov bolj in bolj v kompakten razred, postaja že v kapitalistični družbi činitelj, ki dobiva večinoma vpliva na določanje razvojne smeri, na soodločevanje v sedanji in na pripravljane bodoče družbe.

Tudi ta proces potrebuje časa. Kakor embrio v materinem životu, tako se tudi proletariat v telesu kapitalistične družbe polagoma, stopnjema razvija, dokler ne dozori popolnoma. V začetku je nekaj nedo-

ločenega in nihče ne ve, če ho sploh kaj iz tega in kaj da bo. Sčasoma se opažajo neke značilne poteze, a še so mogoči raznovrstni plodovi. Šele v daljšem razvoju postanejo znamenja in karakteristika jasna, in naposled se spozna: To bo in tako bo.

Proletariat, ki je v začetku kapitalistične dobe taval po samih zmotah in služil najnasprotnjšim interesom, misleč, da pospešuje svoje, še ni dosegel svoje popolne zrelosti in odločilne moči, ampak toliko je že napredoval na svoji poti, da se njena smer lahko natančno spozna. Bliža se svoji zrelosti in sposobnosti za zmago.

Pot, po kateri že korakajo njegove predstraže, ni svojevoljno izbrana. Kakor ne dovoljujejo kapitalizmu zakoni izjem, tako jih tudi proletariatu ne dovoljujejo. Razmere določajo tudi njegovo življenje, mišljenje in stremljenje.

Osamljeni proletarec, postavljen v nove razmere kapitalistične industrije, ni mogel hipoma razširiti svojega obzorja in si napraviti strogojasnega pojma o novih prikaznih. Videl je le to, kar mu je bilo najbližje, in le to je vplivalo na njegove misli. Zato so prve pojave strojev spremljevali nezmisljeni in brezuspešni pusti: Uničevanje strojev, razbijanje mehanizmov, požiganje tovarn. Delavec je videl, da mu jemlje stroj delo. Torej mu je bil sovražnik, in hotel ga je ugonobiti. Saj ni vedel, da je nemogoče uničiti stroj sploh in tehnično znanje, če tudi uniči posamezno mašino. Polzavestno sovraštvo proti novotariji, ki slabša njegov način življenja, je še dolgo pozneje atavistično učinkovalo. V raznih krajih so se energično upirali vplelavi steklarskih strojev, strojev za izdelovanje cigaret, stavskih strojev v tiskarnah itd. Seveda je bila vsa v to porabljena energija brezuspešna.

Vračali so se spomini na dobe cehov, in mnogo organizacij po starem cehovskem vzoru je nastalo in se je hotelo posluževati starih, preživelih metod, ki niso imele nobenega pomena v novih razmerah.

Vse take zmote pa niso naposled nič drugega, kakor iskanje resnice in prave poti. In ker se razmere ne morejo skrivati, ker so realne, jih je moral prejalisej spoznati tudi proletariat, četudi ne ves naenkrat in četudi je od spoznanja nekaterih do splošnega razumevanja dolga pot.

Na eni strani je kapitalistični razred, na drugi je delavski razred; med obema je nasprotje, ki se ne da izravnati. To nasprotje zahteva boj, boj, ki se bije, naj delavci hočejo ali pa nočejo. Če delavci nočejo, bijejo le kapitalisti. Če delavci hočejo, bijeta oba dela. V prvem slučaju morajo biti delavci tepeni, v drugem je vprašanje, kdo je močnejši. Če imajo delavci dovolj moči, da zmagajo, tedaj se lahko rešijo jarma.

To je bilo veliko spoznanje delavstva; sledilo pa mu je drugo enako veliko spoznanje: Da ima delavstvo v resnici pogoje za zmago.

V sedanji družbi je kapitalizem gospodujoči, vladajoči element. Če naletimo tupatam na oblike in razmere, ki kažejo drugače, nas to ne sme motiti, kajti postranske posameznosti ne smejo odvracati pogleda na celoto. Zemlja ima visoke hribe in globoke doline, ima ravne planjave, pa je vendar obla.

V najjužnejši Ameriki žive Patagonci popolnoma divje življenje; materijalni in duševni napredek sveta se jih ni še nič dotaknil. Svoje nago telo mažejo z barvami, ki se nam zde odurne; njihovih zmršenih las se ne dotakne noben glavnik, njihove krvoločne okrutnosti napram vsakemu nečlanu njihovega malega roda ne blaži nobena vera in noben bog; brez vsake obrti, brez obdelovanja zemlje žive tjavedan od tega, kar jim daje

priroda sama.

Po najsevernejših krajih nomadizirajo Eskimoti, ki izdelujejo svoje primitivno orodje in orožje še vedno iz kamna in kosti, delajo le za vsakdanjo potrebo, in jim je država ali vlada enako neznan pojem, kakor zidana hiša ali tovarna.

Med Patagonci in Eskimoti, Maori in Papuanci ni kapitalizma. Ali kakor ne prihaja nikomur na misel, da bi presojal kulturo sedanjega časa po zaostalosti Culukafrov ali Samojedov, tako tudi ne smemo jemati izjemnih posameznosti za merilo, kadar preiskujemo značaj sodobne družbe.

Ta družba je kapitalistična; le pozabiti ne smemo, da se je razvila iz prejšnjih oblik in je podedovala od njih razne elemente, katerih se še ni popolnoma otresla. Koraki razvoja so zdaj počasni, zdaj hitrejši, včasih kratki, včasih dolgi; ali korak sledi koraku, in ko je ena noga že spredaj, je druga še zaidej.

¶ Vidni vladajoči faktorji so kralji, cesarji, prezidenti, kabineti, parlamenti. Še imamo na svetu vladarje, ki si domišljajo, da so na svoje mesto postavljeni po milosti božji. Vprašanje pa ni, česa se zavedajo ali ne zavedajo vladarji; odločilno je to, da je kapitalizem tembolj faktični vladar, čim bolj se razvija njegova moč. Fevdalne ostanke, med katere spada tudi monarhija, premaguje kapitalizem, prilagaja jih svojim potrebam, spravlja jih v svojo službo in s tem, da jim jemlje prvotni pomen in vsebino, jih polagoma odpravlja. V gospodarsko zaostale kraje prodira s svojo trgovino in jih osvaja. Eskimoti in Papuanci niso kapitalistična plemena, toda Alaska je danes last kapitalistične Amerike, otoke po Tihem oceanu so si razdelile kapitalistične države, in kamor kapitalizem še ni položil roke, tja jo vsaj izteguje.

Kakor pa so se na svetu in v kapitalistični družbi sami še ohranili razni ostanke preteklosti, tako pričenjajo v njej tudi že delovati elementi bodočnosti. Hiračoče sile minolih časov poskušajo tupatam še dobiti kaj moči; jetičnemu človeku se včasih nenadoma vrne lahko dihanje in slast za jedi, pa misli, da je to zdravje, medtem pa je bližajoča se smrt. Kar vlačí sedanost iz preteklosti is sabo, je breme, ki lahko tupatam ovira hojo in dela korake nerodne, vendar pa mora prejalisej samo po sebi odpasti. Bodočnosti ne more več določati; nanjo je imelo le ta vpliv, da je postala sedanost zaradi preteklosti taka, kakršna je, bodočnost pa se mora razvijati iz te sedanosti.

Bodočnost je rezultat boja med živimi silami sedanosti.

Te sile nam niso več neznane. Boj se že vrši pred našimi očmi; nasprotniki so razredi, poglavitno kapitalistični in delavski razred. Med tema dvema razredoma so nasprotja največja, najglobokejša, nepomirljiva. Boj med njima se vodi za načelo, za temelje, na katerih naj stoji družabna zgradba.

S tem nikakor ni rečeno, da ni v sedanji družbi nobenih drugih bojev. Ali vsi so s stališča glavne, za bodočnost odločilne borbe med kapitalom in proletariatom malenkostni ali pa vsaj postranskega pomena. Delavstvo seveda ne sme biti slepo zanje, temveč mora opazovati vse, kar se godi na svetu, kajti vedeti mora, kaj bi utegnili ovirati, kaj pa pospeševati njegov boj in njegovo končno zmago.

Marsikdo, ki se imenuje socialist, ne ve, kaj je socializem. In marsikdo, ki se proglašja za naprednjaka, je v duši prav primitiven nazadnjak.

SEMINTJA.

Interesi razredov. — Supremacija kavkaških plemen. — Slika iz zadnje vojne. — Višje dividende — višje cene. — Fašizmi. — Sprava s cerkvijo. — Pot v družbo narodov.

Profesorji katoliških univerz, katoliški duhovniki in lajiki v Zed. državah, so organizirali posebno permanentno konferenco, katere namen je delati za boljše odnose med delom in kapitalom.

Takih organizacij in konferenc smo že veliko imeli, boj med delom in kapitalom pa traja naprej. In v vedno ostrejših oblikah prehaja. Če vemo, da interesi delavstva in kapitalistov niso enaki, ampak fundamentalno nasprotni, tudi vemo, da je izenačenje teh nasprotstev nemogoče, razun, če se odpravi eden izmed obeh nasprotujočih si razredov. Odpraviti delavski razred je nemogoče. Odpraviti kapitalizem je mogoče — in za boljše bodočnost človeštva tudi potrebno. Če imajo ameriški vodilni katoliki res dober namen, naj se pridružijo boju za odpravo kapitalističnega sistema. To je edini način, potem katerega se bo izenačilo difference med delom in kapitalom.

Razun katolikov, ki žele doseči prijateljstvo med delom in kapitalom potem posebne organizacije, so prišli na dan Ku Klux Klani s predlogom, naj se njihova organizacija reorganizira na mednarodni podlagi; v njo naj bi se sprejemalo člane vseh kavkaških narodov. Namen mednarodnega Ku Klux Klana: Nadvlada belokožcev nad drugimi plemeni.

S to idejo je prišel na dan "Imperial Wizard" Edward Young Clarke. Poročevalcem listov je dejal, da je "nevidno" cesarstvo Ku Klux Klan pripravljeno popustiti v toliko, da bo sprejemalo v svojo sredo tudi katoličane. Dosedaj jim je pristop še zmerom absolutno zabranjen in Klan vodi proti pripadnikom katoliške cerkve boj, ravno tako, kakor proti židom, črnem in Azijatom. V prvi vrsti se proglašajo za amerikanizacijsko organizacijo, kar pomeni, da je treba iztrebiti rdečkarje. "Imperial Wizard" se najbrž ne spominja, da je imel enako željo mogočni ruski car, da je kaiser Wilhelm ukazoval trebiti socialiste iz svojega cesarstva, da so v Avstro-Ogrski postopali s socialisti enako, kakor propagira Ku Klux Klan. Romanovcev, Hohenzollerncev in Habsburžanov ni več, vsaj ne da bi kaj šteli. Tisti, katere so trebili, jih pošiljali v ječe in v prognanstva, so na krmilu, ali pa šele bodo, v nekdanjih imperijih.

Amerika se lahko ponaša, da rada razglašajo svoje bedaste ljudi. Voliva v Zion Cityju, Bryan v Nebraska, "Imperial Wizard" Clarke v Atlanti, so eni izmed takih ljudi. Prvi trdi, da je zemlja ploščnata, drugi zanika evolucijo, tretji govori o svetovnem Ku Klux Klanu za supremacijo kavkaškega plemena.

Clarke ne smatra vse belokožne narode za kavkaško pleme. Grkom bi se moralo zapreti vrata v svetovni Ku Klux Klan, istotako Rusom, najbrž tudi Madjarom, Bolgarom, skoro gotovo tudi drugim Jugoslovanom. Iskati bo treba zvez torej s Turki, Japonci, Indijci, Kitajci, Hotentoti in Culukafri. Če je v Avstraliji in

Afriki še kak neodkrit divjaški rod, ga bo treba najti in skleniti z njim zveze.

V času svetovne vojne ni igrala polt nobene vloge. Turki in Japonci so bili v zvezi z narodi kavkaškega plemena proti kavkaškim narodom, ki so istotako imeli poleg belopoltnih vojakov tudi črnice, Arabce in mongolce. Črnice angleških kolonij so se borili proti črnem nemških kolonij. Ameriški črnice so bili poslani na evropska bojišča, da pobijajo belopoltnne nemške vojake. Zadnje vojno niso povzročile plemenske razlike. In ni se šlo za supremacijo kavkaških ljudstev nad mongolskimi in zamorskimi plemeni. Atlanta je daleč na jugu te republike in Clarke sanja v njo o supremaciji belopoltnih narodov nad črnici in mongolci. Pri tem se mu vsipajo stotisoči dolarjev od bedaste ameriške "publike", ki naravnost sili v blazno "nevidno" cesarstvo.

Bili so časi, ko so evropske države imele tako supremacijo, kakor si jo zamišlja Clarke, nad Japonsko in nad vsem svetom, črnim, rmenim in belim. Japonci so si belopoltnne bogove ogledali in spoznali, da imajo nad njimi supremacijo raditega, ker je njihov razum bolj razvit, kakor pa pri Japoncih. Torej se je treba učiti od njih. Danes je mala Japonska velesila prvega reda. Kaj, če se zgodi enako s Kitajsko, z Indijo, z rodovi afriških črncev? Kaj se zgodi potem s Clarkevo supremacijo?

Danes, ko smo še v napol barbarski dobi, vladajo tisti, ki so močnejši. In močnejši so tisti, ki so razumnejši in premetnejši. Imamo pa dvoje vrste razumnih ljudi. Tiste, ki so danes na krmilu kapitalističnih držav, in tiste, ki delujejo za nov družabni red. Slednji so veliko razumnejši od prvih. Ampak prvi imajo oporo v nevedni masi, zato so še trdno v sedlu. Slednji delujejo za širjenje prave vzgoje med mase, da bo znala ločiti, kaj je nji v prid in kaj ni. Kadar se to zgodi, ne bo več govora o supremaciji enega plemena nad drugimi, ampak o kooperaciji vseh v prid vseh.

Cene življenjskih potrebščin v Zedinjenih državah so za 58.4 odst. višje kakor leta 1914. Tako objavlja National Industrial Conference Board. Od meseca oktobra so nekatere potrebščine zopet poskočile v cenah. Resnično so cene še mnogo višje od leta 1914. Delavci to vedo, ne da bi jim bilo treba kake statistike. Tudi profiti velikih korporacij so višji, kakor leta 1914. Californijska Standard Oil bo izplačala stodoletne dividende, Standard Oil, inkorporirana v Indijani, ki je najmočnejša veja oljnega trasta, tudi stodoletno. Da se delničarji izognejo dohodninskemu davku, bodo povečali kapital za \$250,000,000. Ta vsota se jim izplača v delnicah, od katerih ni treba plačati dohodninskega davka. Tako je odločilo vrhovno sodišče, ki presoja, kaj je ustavno in kaj ni. Standard Oil kompanija, inkorporirana v državi New Jersey, ki je tudi veja oljnega trasta, bo izplačala 400 odst. dividendo, kar pomeni v dolarjih 750,000,000. Bog ni dal olje, železo, premog, baker, svinec, zlato itd. v zemljo zato, da bi nekaj tisoč ameriških patriotov vleklo milijone v obliki dividend, ljudstvo pa dobilo za svoje delo komaj toliko, da se preživi, skromno preživi. Toda — "pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal." Dokler bo ljudstvo hotelo, bodo tisti, ki ne delajo, uživali vse sadove bogastev, tisti, ki jih ustvarjajo, pa pobirali drobtine. Ko bo ljudstvo hotelo drugače — pa bo drugače. Prej ne.

Mussolini rešuje barko italijanske države in uva-
ja "reformo". Med prvimi reformami je obdavčenje
delavcev in podaljšanje delavnika. Vsak delavec, naj-
si dela na polju ali v industrijskih obratih, bo moral
dajati državi od 10 do 12 odst. od svoje plače. Musso-
lini računa, da bo to prineslo državni blagajni 60-
000.000 lir na leto. Prineslo pa bo še nekaj drugega:
razočaranje italijanskemu ljudstvu, ki je dosedaj veči-
noma brez ugovarjanja trpelo fašizem in ga celo pod-
piralo. Italija je revna dežela, ki ne pridela dovolj za
svoje potrebe. V Italiji bo vladalo uboštvo, dokler ne
izginejo sedanje meje. Kar ima Italija premalo, imajo
druge dežele preveč. Ampak to ji nič ne pomaga, do-
kler nima sredstev, da si nakupi stvari, ki jih potre-
buje.

Naše frančiškane na 22. cesti in klerikalni Joliet
bo morda zanimalo, da se je Mussolini, nekdanji ek-
stremist v socialističnem gibanju, pobotal s papežem.
Svetemu očetu je dal popolno pravico imenovati škofo
po svoji prevdarnosti, ne da bi imenovanja moral do-
jati v odobritev italijanski vladi. To je en korak k spo-
razumu. Drug korak je ukaz Mussolinijeve vlade, da
se mora v šolske sobe italijanskih javnih šol zopet raz-
obesiti sveto razpelo in kraljeva slika. "Vse za sveto
vero, kralja in domovino!" To je geslo današnje Ita-
lije. Enakega so imeli v Rusiji, Avstro-Ogrski in Nem-
čiji. V nekaterih teh dežel je danes precej drugače in
isto se zgodi z Italijo. Fašizmi, ki so se zadnje mese-
ce pojavili več ali manj v raznih oblikah po evropskih
deželah, v Mehiki in lahko rečemo tudi v Turčiji, po-
menijo reakcijo proti novi civilizaciji, katere prvi
znaki se prikazujejo na obzorju evolucije človeškega
rodu. Fašizem je šovinistični nacionalizem v novi o-
bliki. "Mi, Italijani, smo vse, drugi nič!" Jugoslovan-
ski, mehiški, bavarski in drugi fašizmi so temu enaki.
Šovinizem ne vodi v blagostanje ljudstev. Ti imaš svoj
narod najbolj rad, ako propagiraš ljubezen in bratstvo
do vseh drugih narodov. Tisti, ki hujskajo svoj narod
proti drugim narodom, škodujejo svojemu in drugim
enako.

* * *

Človeštvo bo moralo iti še skozi različne fašizme,
predno bo zrelo za družbo narodov, prijateljskih nar-
odov. Če ne verujete, tedaj se ozrite okoli sebe in vide-
li boste, da sejejo medsebojno sovraštvo celo tisti, ki
propagirajo pravičnejši družabni sistem, kar je prvi
pogoj za resnično družbo narodov in plemen. Toda
družba narodov vendar prihaja, istotako socialistični
družabni sistem. Zadnji je nemogoč brez prvega, prvi
ne more priti brez zadnjega. Ne preostaja nam torej
drugega, kakor delati naprej za socializem. Pri tem se
učimo postajati boljši, tolerantnejši, pravičnejši, v
vseh ozirih bolj človeški. Družba kot celota se izbolj-
šuje v toliki meri, v kolikor postajamo mi boljši, po-
polnejši.

Socializem bo odpravil revščino. Vsi, ki ne dela-
jo ali so nekoristni ali nepotrební delavci—in teh je v
kapitalističnem sistemu zelo mnogo — bodo postali
resnični producentje in bodo na ta način pomnožili
produktivno bogastvo, ki bo združeno.

Čas za praktično presojanje socializma pride te-
daj, kadar bo socializem kje v normalnih razmerah
upravljal družbo. Take prilike še nikjer ni imel in jo
tudi sedaj nima. Zato tudi ni prilike za sodbo o socia-
lizmu.

Koliko je analfabetov v Zedinjenih državah?

Razni faktorji v tej deželi so radi naglašali, po-
sebnost pred vojno, da imajo Zedinjene države najbolj-
še ljudsko šolstvo. Ko je po vstopu te republike v vojno
sledila prisilna vojaška služba, se je prvič izkazalo,
da tudi v Ameriki ni vse zlato kar se sveti. Velik od-
stotek vojaških novincev ni bil zmožen čitanja in pi-
sanja. Pri ljudskem štetju velja za pismeno osebo
vsakdo, ki zna načekati svoje ime na papir. Ampak
koliko je takih, ki čitajo s težavo, brez vsake zveze,
katerim je slovnica popolna špaška vas?

Thomas Edison je razburil nekatere duhove, ko
je pred letom dni dejal, da komaj pet ljudi izmed
vsakih sto, ki čitajo, tudi razume, kaj čita. In Ediso-
nova trditev ni pretirana. Socialisti to prav dobro
vemo.

Kljub temu je ameriško šolstvo razmeroma mno-
go boljše, kakor v marsikaki drugi deželi. Izjema so
šole v malih farmerskih in rudniških okrožjih in med
črnci v južnih državah. Črncem se sploh omejuje
dostop do virov izobrazbe, kar je v interesu belopol-
nih "stoprocentnih" Amerikancev na jugu te republi-
ke. Zato je med črnci razmeroma največ analfabetov.

Jugoslovanski oddelek F. L. I. S. je objavil kratko
statistično poročilo o nepismenosti v Zedinjenih drža-
vah, ki ga tu podajamo našim čitateljem:

"Federalno ljudsko štetje in nabori tekom svetov-
ne vojne so odkrili žalostno dejstvo, da imamo v Zdu-
ženih državah razmeroma preveliko število nepis-
menih oseb.

V večini najnaprednejših evropskih držav je ne-
pismenost takorekoč nepoznana. Na Švedskem, Nor-
veškem, Danskem, Finskem, v Švici, Nemčiji in na Ni-
zozemskem so edini nepismeni ljudje oni, ki se niso
naučili pisati in čitati radi kake telesne ali duševne
hibe. Na Angleškem in Škotskem je najti še nepis-
menost samo pri nekaterih prav starih ljudeh, ki niso še
vživali dobrote obveznega šolskega poduka. V tem po-
gledu zaostajajo Združene države za drugimi napred-
nimi deželami. Dejstvo je, da je skoraj pet milijonov
moških in žensk v tej deželi priznalo, da se ne znajo
podpisati. Številke zadnjega ljudskega štetja l. 1920
pokažejo, da šest odstotkov prebivalstva čez deset
let starosti ni znalo pisati in čitati. Prebivalstva čez
starost desetih let se je naštel 82,739,315, in od teh je
priznalo 4,931,905 oseb, da so nepismene.

L. 1910 je bilo v Združenih državah nekaj nad
pet in pol milijona analfabetov. Od tedaj do l. 1920
pojema število analfabetov za vsako leto povprečno za
okoli 58,00 ljudi. To je še vse premalo, kajti na tak na-
čin bi nepismenost izginila iz Združenih držav šele po
48 letih.

Razmerje nepismenih ljudi je še veliko večje, ako
jemljemo v ozir le doraslo prebivalstvo. Zadnje ljud-
sko štetje je naštel v Združenih državah 60,886,520
ljudi čez starost dvajsetih let; od teh je bilo 4,333,111
analfabetov, torej sedem od sto. Ako bo število odras-
lih analfabetov pojemale ob istem razmerju, kakor je
pojemale tekom desetletja 1910-1920, bo nepismenost
med odraslimi prebivalci Združenih držav izginila še
le po 180 letih. Na vsak način, ako bodo še trajale
sedanje razmere, bo nepismenost ostala pereče narod-
no vprašanje najmanj za celo stoletje.

V nekaterih državah — Massachusetts, Connecti-
cut, New York, New Jersey, Ohio, Illinois, Michigan,

Texas, Colorado, Arizona, Washington in California — se je število analfabetov od l. 1910 do l. 1920 celo povečalo, in to kljub dejstvu, da je vojna znatno skrčila število priseljencev.

Res je siecr, da povprečni odstotek od šest in sedem od sto ne velja za vse države. V severnih državah je to razmerje manjše, pač pa je znatno večje v južnih državah. Odstotek nepismenih oseb znaša v državi Mississippi 20,8, South Carolina 23 in Louisiana 24,9, dočim znaša v državah Nebraska in Oregon 1,8% in v državi Iowa 1,4%. Vendarle ni nepismenost le vprašanje južnih držav. Država New York ima več analfabetov kot katera druga država v Uniji. V državah New York, Pennsylvania in Illinois je bilo vsega skupaj čez 900,000 analfabetov nasproti skupnemu številu okoli 830,000 analfabetov v državah Georgia, Alabama in Mississippi.

Odpravljanje nepismenosti je problem, ki se tiče toliko vzgoje tu rojenih Amerikancev, kolikor tujerodcev. Od 4,931,905 naštetih analfabetov je bilo 1,847,172 tujerodcev in 3,084,733 tukaj rojenih oseb; izmed slednjih je bilo 1,242,572 tukaj rojenih belokožcev.

Dasi so te številke naravnost vznemirjajoče, vendarle ne povedo še vse resnice. Pri ljudskem štetju velja načelo, da se našteva kot analfabeta le ono osebo, ki priznava, da ne zna čitati in pisati. Ne zahteva se nikakega dokaza o pismenosti. Poleg tega, ako je kdo imel le količkaj šole, ni klasificiran kot nepismena oseba. Zgoraj navedena statistika pomenja le, da je pri ljudskem štetju pet milijonov oseb priznalo, da niso imele nikakega šolanja in da ne znajo pisati in čitati.

Poleg teh petih milijonov pa je gotovo še drugih milijonov, ki zaslužijo, da bi jih naštevalo kot analfabete, v kolikor ne znajo pisati in čitati z zadostno lahkoto. Nepismenost je jako relativen pojem. Pri naborih l. 1917 in 1918 je pojem "nepismenost" značil veliko več: nezmožnost čitati in razumevati angleško pisane časopise in pisati pisma. Izmed poldruga miliona novakov, v starosti od 21 do 31 let, ki so bili podvrženi skušnjji, se je izkazalo, da jih je skoraj 25 od sto spadalo k tej vrsti "nepismenih". Ako velja isto razmerje povsod, bi to pomenjalo, da je v Združenih državah okoli 15 milijonov ljudi, ki ne znajo čitati angleške časopise in pisati pisma.

Karkoli naj se smatra za nepismenost, res je, da nepismenost v onem obsegu, kakršna prevladuje v Združenih državah, tvori nevarnost za narod, ljudovlado in napredek. Vsi dobri državljani morajo pripevati k temu, da se nepismenost odpravi."

Če je tvoj radikalezm zapopaden samo v zabavljanju, potem nisi prav nič radikalen; zabavljanje vse v prek je le krinka, ki zakriva tvoje nazadnjaštvo.

Neizobražene množice niso za demokracijo, ker niso sposobne zanjo, pač pa so za kapitalistično stafažo in diktaturo. Dokazi so v Klu Klux Klanu, fašizmu, verskemu fantizmu, šovinističnih izbruhih, linčanjih itd.

Socializem je bil dolgo časa v zraku in v knjigah. Danes stopa na zemljo, in vsi, ki imajo slabo vest, se ga boje, pa bi ga radi odslovili z lažmi.

Kakor vsaka reč, se tudi socializem lahko krivo tolmači. Ali zato je socializem vendar to, kar je sam po sebi, ne pa to, kar govore o njem krivi tolmači.

Aktivnosti narodnostnih federacij v socialistični stranki.

Narodnostne federacije so bile do leta 1919 najjačja sila v socialistični stranki, in dasi so imeli vodstvo stranke v rokah večinoma ameriški sodrugi, je bilo članstvo v pretežni večini tujerodno, četudi niso vsi spadali h klubom federacij. Po ruski revoluciji pa se je zanesel razdor tudi v vrste članstva socialistične stranke in ker so bile nekatere narodnostne federacije najbolj agresivne proti vodstvu stranke, jih je eksekutiva suspendirala. Na konvenciji stranke meseca septembra 1919 so ene federacije že odstopile, par pa jih je odstopilo šele po tem, ko so videli, da v stranki nimajo več večine in ji ne bodo mogli usiliti svoje taktike. Med slednjimi so bile finska, židovska in češka. Finska se je razdvojila in pri stranki je ostalo okoli 4000 Fincov, ki so reorganizirali svojo federacijo. Sedaj šteje nekaj nad 4,000 članov. Tudi češka federacija se je po odstopu večine iz stranke reorganizirala. Če smo pravilno poučeni, je pri socialistični stranki sedaj okoli 400 čeških sodrugov, 700 jih je pa pri češki marksistični federaciji, ki se je pridružila k Workers' Party. Ko je odstopila od soc. stranke, jih je imela okoli 1,500.

Konvencija židovske federacije.

Na zboru židovske federacije, ki se je vršil že po razdoru v stranki leta 1919, je večina delegatov sklenila potegniti federacijo iz stranke. Temu sklepu je sledil notranji boj, ker je bila večina članstva proti odstopu. Posledica tega spora je bila razdvojitve federacije. Del jo je ostalo pri stranki, druga je iskala orientacije in jo pozneje našla deloma v komunističnih strujah, deloma v pozneje ustanovljeni Workers' party.

V tednu od 23. decembra zadnje leto je imela židovska federacija (Jewish Socialist Verband) svojo konvencijo, ki je bila ena izmed najsičajnejših zborov kar se jih je še vršilo med židovskim delavstvom v tej deželi. Od razdora sem je židovska federacija neprestano rasla in šteje sedaj do dva tisoč članov. Na zboru je bilo do 150 delegatov, bratskih delegatov in vplivnih članov socialističnega in delavskega gibanja sploh. Bratske delegate so poslale unije Amalgamated Clothing Workers, International Ladies' Garment Workers', unije krznarjev, klobučarjev, urarjev itd.

Na zboru so bili navzoči in se udeleževali debat Maurer, predsednik Pennsylvania Federation of Labor, Morris Hillquit, James Oneal, Jean Longuet iz Francije (gost), B. C. Vladeck, Benjamin Schlesinger, Abraham Cahn, urednik dnevnika Forward, Theresa S. Malkiel od dnevnika Call in drugi. Tajnik federacije je N. Chanin.

Zbor se je izrekel za priznanje sovjetske Rusije, za ekonomsko kooperacijo med ameriškim delavstvom in ruskimi ekonomskimi organizacijami in sovjetsko vlado; v isti resoluciji, v kateri zahteva priznanje sovjetske vlade od strani kapitalističnih vlad, označuje tudi željo, naslovljeno sovjetskim avtoritetam, da naj se uvede tolerantnejša taktika napram drugim delavskim in kmečkim strujam v Rusiji.

Konvencija je izrekla zaupnico strankini eksekutivi in odobrila njeno taktiko pri delu za ustanovitev federativne delavske stranke. Nadalje, naj se deluje za

zedinjenje socialističnih strank v enotno internacionalo.

Debate so bile večkrat burne, toda na zboru je vladal vseskozi duh solidarnosti in soglasna želja pospešiti socialistično gibanje v Zedinjenih državah in po vsem svetu.

V 16 mesecih, od kar obstoji reorganizirana židovska federacija, je imela nad \$19,000 dohodkov. V tem času je obdržavala shode in predavanja po vseh večjih židovskih kolonijah. Na potu je imela vedno po nekaj agitatorjev in govornikov. Organizacija ima dnevnik, tednik in mesečnik. Dnevnik ni njena lastnina, ampak posebne organizacije, v kateri so sami sodrugji. Federacija je izdala število socialističnih brošur in jih razširila med delavstvom v več sto tisoč izvodih.

Konvencija židovske federacije je bila vseskozi reprezentativna, ne pa zbor politikov, kakor so navadno zbori ekstremnih struj, ki ne zastopajo skoro nikogar razun sebe.

Konvencija italijanske federacije.

Ob novoletnih praznikih je imela svoj zbor italijanska federacija socialistične stranke, ki se je vršil v Chicagi. Navzočih je bilo do petdeset delegatov iz raznih krajev Zedinjenih držav. Konvencijo je otvoril tajnik federacije Girolemo Valenti. Pozdravne govore so imeli Otto Branstetter, tajnik socialistične stranke, sodrug Kramer, urednik dnevnika "Forward" v Chicagi, profesor G. Bertelli, Frank Petrič od J. S. Z. in drugi. Orkester Giuseppe Verdi je igral delavske himne in druge komade.

Po otvoritveni seji se je vršil velik shod, na katerem so nastopili italijanski in ameriški govorniki. Italijanski klubi v Chicagi so v počast delegatov pridelili dramsko predstavo in drugi večer banket.

Konvencija je razpravljala o svoji tiskovni korporaciji, o ustanovitvi italijanskega socialističnega dnevnika, o organiziranju agitacijskih tur itd. Tudi na tej konvenciji so bili zastopniki nekaterih uni, v katerih prevladuje italijanski živelj.

Federacija izdaja tednik *La Parola del Popolo*, katerega bi radi izdajali vsaki dan in konvencija je v tem oziru storila potrebne zaključke, ki pa jih je v praksi seveda treba šele izvesti.

Radi vsesplošne vzruženosti je tudi italijanska federacija zelo trpela in iti je morala že skozi številne krize, katerih še ni konec.

Konvencija je strogo obsodila italijanski fašizem in sklenila, da se deluje z vsemi sredstvi, ki so na razpolago italijanskemu delavstvu v tej deželi, da se ga strmoglati.

Zbor Jugoslovanske socialistične zveze.

Kakor delavstvo drugih narodnostnih federacij, tako potrebuje tudi jugoslovansko socialistično delavstvo, združeno v J. S. Z., da se ob gotovih časih shaja skupaj in se pogovori o rečeh, tikajočih se socialističnega gibanja. Zbor Jugoslovanske socialistične zveze se bo vršil spomladi. Številne reči je treba obravnavati, marsikaj zaključiti in si izdelati program za bodoče delo. Zbor bo torej važen, tako važen, da mora vsak klub JSZ. skrbeti, da bo imel zastopnika na tem zboru.

Pojmi se počasi bistrijo, situacija postaja prozornejša in s tem so tudi pogoji za konstruktivno delo boljši kakor so bili zadnjih par let. Kar potrebujemo sedaj je čim največ mogoče organizacijskega dela. Zato, sodrugji, v akcijo!

Demagogi in akcija za federativno delavsko stranko.

V 797. šte. "Proletarca" z dne 21. decembra zadnje leto je bil priobčen članek "Gibanje za ustanovitev federativne stranke ameriškega delavstva", v katerem smo se dotaknili tudi zavijanj, natolcevanj in napadov, katerih se poslužujejo nezavedni zavezniki ameriškega kapitalizma v borbi zoper socialistično stranko.

Kdor je prečital dotični članek, je dobil stvaren pregled dela, ki ga vrše razne delavske skupine za osamosvojitve ameriškega delavstva na političnem polju.

Kakor čikaška konferenca za progresivno politično akcijo, ki se je vršila meseca februarja 1922, tako tudi clevelandska konferenca, ki je zborovala zadnji mesec, ni uspela ustanoviti federativne delavske stranke. Socialisti so to že naprej pričakovali, kajti nemogoče je, da bi se ameriške unije izrekle za tako stranko tekoma noči. V to jih je treba šele pripraviti. To vzame časa. Napredek je v tem, da se take konference vrše in se bodo tudi v bodoče. Na konferenci v Clevelandu je 52 delegatov glasovalo za ustanovitev federativne delavske stranke, 64 pa jih je glasovalo proti, oziroma, naj se nadaljuje s taktiko, kakršne se poslužujejo progresivni delavci in farmarji v North Dakoti, Oklahomi, Wisconsinu in drugih državah. Razume se, da so socialisti glasovali za ustanovitev federativne stranke in se izrekli proti postavljanju kandidatov na listah republikanske in demokratske stranke pri primarnih volitvah. Socialistična stranka bo vršila svojo akcijo za organiziranje ameriškega delavstva naprej, neglede, če se federativna stranka ustanovi in kdaj se ustanovi. Za federacijsko stranko je edino raditega, ker bi taka forma pritegnila v svoj krog mase unijskega delavstva in politična izobrazba v socialističnem pomenu besede bi bila veliko ložja.

Ne pisali bi teh vrstic, da se ni ponovno oglasil urednik "D. S.", ki citira uradnike čikaške delavske federacije in na drugem mestu v isti izdaji komentira clevelandsko konferenco, ne stvarno, ampak demagogično, kakor je njegova navada. To se mu zdi skrajno potrebno, ker bi drugače ne mogel napadati socialistične stranke, oziroma njenih posameznih sodrugov. V omenjenem članku, priobčen v 797. šte. Proletarca, smo mu dokazali, da s svojimi noticami potvarja resnico, in dokazali smo mu, da laže.

Nismo proti izključevanju nikogar iz takih konferenc, kakor je bila v Clevelandu za progresivno politično akcijo, in če bi bila mašina, ki kontrolira Workers' party, nekoliko bolj taktična, bi njeni zastopniki ne bili izključeni in cilj ustanovitve federativne stranke bi bil toliko bližji. Patriotični apeli reakcionarcev v unijskem gibanju bi na konferenci ničesar ne izdali, če bi jim Workers' party ne nudila sama toliko materiala. Niti Salutsky, član eksekutive Workers' party, ki je bil zastopnik svoje unije na clevelandski konferenci, ni zagovarjal predloga, naj se zastopnikom njegove stranke dovoli sedež in glas na konferenci!

Podlo je, če se socialistom podtika nekaj, kar niso izvršili. Socialisti ne kontrolirajo večine ameriškega delavstva in to je vsakemu jasno. "D. S." pa v nekaterih svojih noticah prikazuje, kakor da so socialisti krivi, da ni prišlo do ustanovitve take stranke. Čudno, da se sedaj tako navdušujejo zanjo, pred dobrim letom pa so akcijo za ustanovitev federativne stranke

na vse pretege napadali in blatili socialiste, ker so se zavzeli za to akcijo.

Da ponovno dokažemo našim čitateljem, kaka konfuzija zija iz predalov "D. S.", omenjamo tu nekaj citatov, tičočih se clevelandske konference. V izdaji "D. S." z dne 8. decembra piše v članku "Stranka delavcev ali stranka političarjev" med drugim sledeče: "... Da nima socialistična stranka odkritosrčnih namenov, je jasno razvideti že iz dejstva, da je popolnoma ignorirala zadevo Labor party-je, o kateri se je dovolj razpravljalo v zadnjih tednih."

Urednik se je gotovo zavedal, da je s tem napisal veliko laž, kakor je bila laž, da je Berger bil na La-Follettovi konferenci v Washingtonu.

V izdaji "D. S." z dne 22. decembra citira in komentira izjave J. Fitzpatricka, o katerem pravi, da je predsednik Ameriške delavske federacije v Illinoisu, kar tudi ni res. Prvič taka federacija ne obstoji, pač pa obstoji Illinoiska delavska federacija, katere predsednik pa ni Fitzpatrick. Vsi citati povzeti iz izjav Fitzpatricka in Nocklesa so potvorjeni. Z njimi hoče urednik dokazati, da so socialisti dominirali clevelandsko konferenco, dober teden poprej pa jim je očital, da konferenco popolnoma ignorirajo. Kako se to ujema? V isti izdaji piše pod naslovom "Prodani", da so bili delegatje socialistične stranke na clevelandski konferenci bolj kot opazovalci in da niso storili nikakih energičnih korakov za doseg uspehov. Razne unijske odbornike podtika socialistom, češ, bo napad vsaj bolj držal.

O J. Onealu pravi, da je glasoval zoper ustanovitev delavske stranke, dasiravno je glasoval za.

Tako trosijo laži ljudje, ki se predstavljajo delavstvu kot njegovi zagovorniki, v resnici pa so provokatorji. Nad tri leta se že mučijo, da bi razbili socialistično stranko, vse so poizkusili, nastopili so že pod raznimi imeni, sedaj so se zopet prelevili, pa vse nič ne izda.

Komur je res za solidarno nastopanje zavednega delavstva, ne bo samo napadal tiste delavske frakcije, katerih taktika ali nazori so drugačni od njegovih, ampak bo skušal kooperirati z vsemi, v kolikor je sodelovanje mogoče. Komur pa se zdi najvažnejše napadati socialistično stranko pod pretvezo, da jo "razkrinkava", služi kapitalizmu in nikomur drugemu ne.

Prebivalstvo Japonske.

Urad za ljudsko štetje v Tokiju na Japonskem objavlja, da ima Japonsko sedaj (brez Koreje) 57,658,000 prebivalcev. Pred dvema leti (ljudsko štetje 1920) je imelo 55,961,140. Računano na podlagi teh števil narašča prebivalstvo Japonske za 730,000 oseb na leto ali 2,000 oseb na dan. Če bo naraščalo po tem merilu, bo imela Japonska čez deset let 65,000,000 prebivalcev, čez dvajset let 72,300,000, čez 30 let osemdeset milijonov. Najbrž pa prebivalstvo Japonske ne bo naraščalo po tem merilu; dežela je razmeroma majhna in ne more preživeti vsega svojega prebivalstva z lastnimi viri.

Japonska rada pospema zapadno "civilizacijo" in tako so se tudi Japonke že precej naučile o porodni kontroli. Vlada sicer nastopa proti širjenju navodil za omejevanje rojstev, ampak bogate ženske jih že dobe. Revnejše pa se pozneje nauče iz izkušenj drugih, kakor se je dogodilo v Franciji, v Zedinjenih državah in drugih deželah.

Farmarska-delavska stranka.

Kaj je Farmarska-delavska stranka?

Leta 1918 se je ustanovila v Chicagi Labor Party (delavska stranka). V volilni boj je šla prvič meseca aprila 1919 pri županskih volitvah v Chicagi. Meseca novembra 1919 se je vršila njena konvencija in strankina organizacija se je razširila tudi po drugih državah. Dotlej je bila omejena samo na Illinois.

Leta 1920 so razne frakcije pričele s propagando za ustanovitev "tretje" stranke, ki naj bi šla v boj pri predsedniških volitvah proti republikanski in demokratski stranki. Tretja stranka je bila sicer socialistična, ampak elementi, ki so delali za svojo "tretjo" stranko, so hoteli nekaj takega, kar bi pri masah vlekelo, socialistična stranka pa ni bila vabljiva za mase. Naravnost rečeno, hoteli so napol liberalno stranko, ki naj bi nezadovoljnim politikom v starih strankah pridobila nekaj mandatov.

Dne 9. julija 1920 so se te frakcije sešle v Chicagi, kjer so obdržavale svoje konvencije in zборе. Konvencija Labor party-je je pričela zborovati 10. julija, Odbor Oseminštiridesetih (Committee of 48) pa dan poprej. Razun teh so imele iste dneve svoje konference Single taxarji, Nestrankarska liga, liberalci, American party, Hearstovi konstitucionalci in nekaj manjših frakcij, vsega skupaj osem skupin. Do sporazuma pa med njimi ni prišlo in Hearst in njegovi liberalci in konstitucionalci so ostali brez "tretje stranke". Labor party ni hotela popustiti od svojega programa, ki se je zdel drugim, posebno Odboru oseminštiridesetih, preveč socialističen, in tako so se ji pridružili le nekateri farmarji in Labor party se je spremenila v Farmer-Labor party. Ko se je konstituirala kot taka, je konvencija nominirala za predsedniškega kandidata Parley P. Christensena iz Salt Lake City-ja in za podpredsedniškega kandidata Max Hayesa iz Clevelanda. Neki delegat je predlagal za predsedniškega kandidata E. V. Debsa. O. Branstetter, tajnik soc. stranke, ki je bil navzoč kot poročevalec, je na predlagatelja apeliral, naj umakne svoj predlog za nominacijo Debsa, kar je predlagatelj odklonil. Pri prvem glasovanju je bilo oddanih za Debsa 68 glasov, pri drugem pa ga je njegov predlagatelj umaknil iz kandidatne liste.

Pri predsedniških volitvah meseca novembra 1920 je dobila Farmer-Labor party 249,732 glasov. Najjačja je bila v državi Washington.

Mnogi socialisti so od te stranke veliko pričakovali. Mislili so, da bo lažje prodrla v unije, kakor socialistična stranka in da bo postala jedro za formiranje federativne delavske stranke. V njeni eksekutivi so bili večinoma unijski uradniki in so tudi danes. Ampak uveljaviti se kljub temu ni mogla. V Illinoisu je v prvih letih dobila v svoje roke nekoliko mestnih uprav in to je bilo vse. V Chicagi, kjer so voditelji farmarske-delavske stranke ob enem voditelji Čikaške delavske federacije, si pa ni mogla še pri nobenih volitvah priboriti večjega števila glasov. Pri zadnjih kongresnih volitvah 7. novembra je dobila v Chicagi za svoje posamezne kandidate od tri do pet tisoč glasov, dasi je zanje agitirala tudi Workers' party. V državi Illinois ni dobila niti dva odstotka od celokupnega števila oddanih glasov in s tem je izgubila pravico do svoje rubrike na glasovnicah za bodoče volitve. Če bo hotela nastopiti, bo morala nominirati kandidata za governorja, kongresnike in senatorje potom peticij.

Čudno je to, da si ni mogla priboriti vpliva v Chicagi, kajti njeni voditelji, kot Fitzpatrick, Nockles,

Buck in drugi, imajo v rokah odbor Čikaške delavske federacije, v kateri so združene skoro vse čikaške unije. Njeno glasilo "New Majority", ki izhaja v Chicagi, je imelo pred dobrim letom dni samo nekaj nad dva tisoč naročnikov po vseh Zedinjenih državah. Koliko jih ima sedaj, piscu teh vrstic ni znano. Vendar pa je gotovo, da število naročnikov ni naraslo. List more izhajati le s podporo, ki mu jo dajejo nekatere čikaške unije.

Po predsedniških volitvah leta 1920 se farmarska-delavska stranka ni mogla ohraniti kot enotna organizacija, kakor je naprimer socialistična stranka. Farmarska-delavska stranka v državi Washington je postala stranka zase, dasiravno je še vedno včlanjena v celotni stranki. Farmarska-delavska stranka v Minnesoti je samostojna, v New Yorku in še nekaterih drugih krajih pa se je za zadnje volitve združila s socialistično stranko. Čikaški del farmarske-delavske stranke je pod vplivom pristašev Workers' party-je, zato jo je slednja tudi podpirala pri zadnjih volitvah.

Na clevelandski konferenci za progresivno politično akcijo so njeni zastopniki delovali za ustanovitev federativne delavske stranke. Struja, ki zastopa stališče, da more delavstvo in farmerji doseči boljše uspehe, če postavljajo svoje kandidate na liste starih strank, pa je bila močnejša. Po končani konferenci je izjavil Jay G. Brown, tajnik farmarske-delavske stranke, da bo stranka šla v volilne boje samostojno, oziroma bo delala kombinacije le s tistimi strujami, ki so za samostojen nastop na volilnem polju.

Iz tega pregleda je razvidno, da se nade ustanovitelj delavske, pozneje farmarske-delavske stranke, niso uresničile. Zgradili so si stranko v veri, da se ji bodo mase rajše pridružile kakor socialistični stranki. Po štirih letih dela in bojov so mase unijskega delavstva še vedno v starih strankah in kar je zavednega delavstva, v socialistični. Edina pot, da se unijsko delavstvo pridobi v teku par let za samostojno politično akcijo, je ustanovitev federativne delavske stranke. Med radikalnimi delavskimi strujami pa bo kakor doslej tudi v bodoče prednjačila socialistična stranka in če se prizadevanja nekaterih sodrugov posrečijo, se ji bodo pridružile tudi gotove radikalne unije, ki so kooperirale s soc. stranko že pri zadnjih volitvah.

Brez naslova.

Lojze je prinesel na dan novo "razkritje", namreč, kako se je manipuliralo z denarjem pod upravo "Priznateljev sovjetske Rusije". Proletarec je prinesel poročilo o izdatkih in dohodkih te organizacije že pred dalj časom in podal slovenski javnosti pravo sliko in stvarno kritiko. Enako so storili drugi socialistični listi. Pirc seveda zavija in napada, kakor je že navajen. To je njegov način vzgojevanja. Sicer pa pri tem delu ni sam.

V večjo čast in slavo božjo se bodo vršile v dvoranci cerkvene šole na 22. cesti v Chicagi ("rokoborbe." Razni pugilisti se bodo pretepali, kajpada za denar, dobiček pa gre v farovž. Vstopnina je \$1. "Edinost" vabi "vse" rojake, naj pridejo gledati pretepače v blagoslovljeno poslopje, pa tudi iz pred oltarja vabijo vernike frančiškanski kramarski pridigarji. Ali ne bi mogli patri, ki so študirani, najti za svoje ljudi kaj bolj primerne? Ali so pretepi vzgojevalni? Včasih so

nam že kaki gospodje duhovniki pravili, da nastopi rokoborbec samo podivjajo ljudi. Hm, to je najbrž res, ampak če se napravi par stotakov za cerkev (?), pa tudi ne škoduje.

"Patri se bodo radi te opazke gotovo razljutili, pa zadrževali svojim ljudem, kako "strašno" so socialisti proti veri. Stvar je ta: Če obsojaš kramarsko početje nekaterih duhovnikov, posebno naših "frančiškanov", si proti veri. Prodajanje šifkart, šund-literature, stavbišč, pošiljanje denarja v stari kraj, vse to je vera, če vrše ta posel duhovniki. Tudi pretepi pugilstov so vera, če jih najamejo duhovniki, oziroma klubi, ki so pod njihovo kontrolo in oblastjo. Taki pretepi se ne vrše samo v farnih dvoranah slovenske cerkvene občine. Tudi v poljskih in litvinskih farah so se zatekli k pretepaškim igram, na katere vabijo duhovniki svoje vernike. Imenitna vzgoja! Človek, ustvarjen po božji podobi, ki bi moral biti dober in blag, pa ga navajajo k posurovelosti!

Rev. dr. Hugo Bren, ali kdorkoli že, dokazuje v Edinosti, kako so socialisti proti veri. Kako dokazuje? Tako, kakor je omenjeno zgoraj. Če si proti izkoriščanju in zavajanju neuke mase od strani kramarskih templarjev, si proti veri. Kdor se zgraža nad duhovniki, ki pomagajo pri prirejanju pretepaških iger, je proti veri! Kdor jih obsoja radi njihove pomoči kapitalistom, je proti veri!

Pirc zbira statistiko božičnih kolekt v slovenskih farah. Dognal je, da je božični "ofer" v Kazimirjevi fari prinesel nekaj centov manj ko \$2.000; tudi v Jolietu, Calumetu, Evelethu, Pueblu in drugih slovenskih farah se je dobro obnesel. Ko bo statistika popolna, bo Lojze priobčil članek "Rop narodnega denarja!"

Pri "Edinosti" je poleg oddelka za pošiljanje denarja v stari kraj ali pa v farovže tudi oddelek za kovanje dopisov. Včasih dobe kako figuro, ki jo podpišejo pod podpis, največkrat pa niti tega ne. Stavim, da ni niti pet odstotkov dopisov, ki jih priobčuje "Edinost", poslanih od zunanjih ljudi. Če stavo zgubim, bom na svoje stroške dal postaviti še eno nadstropje na novi šoli. Tiste dopise, ki so jim poslani, pa tako predelajo, da jih noben dopisnik ne spozna za svoje. Izjema je bil Leo, ki se je naučil opisovati jedila in gostitelje ter jim dajati poklone.

Rev. dr. Hugo Bren, ki je učen gospod, bi čitateljem lista "Ave Marija", katerega urejuje, lahko to-le pojasnil: Kdo ozdravlja Kitajce, Japonce, Indijce, Russe, Turke in druge krivoverce?

"Ave Marija" prinaša v vsaki številki zahvale Mariji in drugim svetnicam in svetnikom za priprošeno zdravje in na koncu vsake zahvale je dodan še dolar ali dva. Na primer: "Bila sem silno bolna in mož je mislil, da bom umrla. Tudi jaz sem obupavala. Na vso moč sem se priporočila za ljubo zdravje prečisti brezmadežni devici Mariji in me je uslišala. Za razširjenje njene slave prilagam \$2. — Jerica Klepec."

Katoličani pridejo do zdravja torej na ta način. Kako pa krivoverci? O saj res! Za krivoverce je pa Trinerjevo vino dobro. Severova zdravila, bolgarski krvni čaj in druga "slovita" zdravila tudi pomagajo. Ena ozdravijo vse bolezni, od kurjih oči do raka v želodcu.

Rev. dr. Bren, to ni napad proti veri! Samo mala

sličica je, ki prikazuje, kako se lahko dela business pod firmo vere.

Še eno vprašanje: Zakaj naj bi bila molitev na Šmarni gori ali na Brezjah boljša in prej uslišana, kakor v cerkvi pri Rudniku pri Ljubljani, ali na Kurjenškem ali v kaki podružni cerkvi?

Tudi Ivan Zupan, ki je bil na svetovni razstavi v Chicagi razstavljen kot najboljši "komij" in prejel v znak priznanja zlato kolajno, je pricapljal za Pircem, Trčkom in drugimi "kamarati". Že leta 1919 je svaril slovenski narod v Ameriki, naj ne seda na lim slovenskim rdečkarjem. Tako je zapisal v glasilu Kranjske jednote dne 20. decembra 1922.

Kako je že bilo? — — —

Ivan Zupan je urejeval takrat kranjsko glasilo še v Chicagi. Ko se je organiziralo S. R. S., je prihajal tudi on na seje in sestanke in odobral započeto delo. Neki večer je dejal: "Jutri pride v Chicago predsednik naše jednote P. Schneler. Pridobil ga bom, da se udeleži naše prihodnje seje in prične tudi on delovati za SRZ." Stvar pa se je tako-le zaključila: P. S. je prišel v Chicago in naročil Zupanu, da naj prične delovati za Narodno Zvezo in kakorkoli so se že imevale organizacije, ki so propagirale povečanje srbske monarhije. Zabičal mu je, da se ne sme niti enkrat več prikazati na seji SRZ. Kaj bodo njegove naloge, mu bo pojasnil Rudi Trošt. Tako se je zgodilo, in Zupan je moral na ukaz svojih višjih služiti monarhistični propagandi, ne da bi za to kaj zaslužil.

Ne omenjal bi Pavla in Rudeta, ker vem, da sta se že davno umaknila iz političnega vrvenja, v katerem sta delala za narod in samo za narod, sedaj pa sta se v dobrobit naroda posvetila delu na gospodarskem polju, ampak ker sta igrala svoječasno svoje vloge na naši narodni pozornici (da rabim čisti jugoslovanski izraz), se bo treba včasih vendar povrniti k njima, pa tudi k drugim žarnicam, ki so bile, pa jih ni več.

Ali bo hotel Ivan Zupan čitateljem glasila Kranjske jednote še to pojasniti: Koliko so nabrali jolietški Slovenci v zadnjih 7. letih za cerkev in cerkvene reči in kdo je porabil ta denar in čemu? Nadalje, komu služi sedaj penzionirani politični klub jolietške slovenske trgovske-klerikalne kamarile? Koliko je prejelo "Glasilo KSKJ." za oglašanje kandidatov kapitalističnih strank in kake koristi ima članstvo KSKJ. od tega? Če nima koristi članstvo, kdo jih ima?

"Glas Naroda", oziroma njegov urednik Zgaga, pravi, da napada Proletarec vse, ki ne trobijo v Proletarčev rog. Nekje v bibliji je napisano: "Ako te kdo udari po desnem licu, nastavi mu še levo." "Narodovci" hočejo, da bi se socialisti držali tega nasveta. Od vseh strani padajo udarci po nas, mi pa naj naj molčimo! Preveč smo molčali, preveč tolerantni smo bili. Prostituirane liste bo treba bolj razgaljati kakor smo jih dosedaj, ker delajo našemu ljudstvu neizmerno škodo. Potom teh listov so bili naši ljudje prevarjeni za sto in stotisoče dolarjev, s katerimi bi se lahko zgradilo domove, nabavilo knjižnice, podpiralo kulturna društva, pomagalo stavarjem. Ampak ti stotisočaki so v rokah drugih ljudi, ki ljubijo narod samo toliko časa, dokler vlečejo dolarje iz njegovega žepa in jih bašejo v svojega. Hrvat bi dejal: "Tako je, gospoda!" —KT.

Po Novem letu.

Dan 1. januarja, ki ga navadno imenujemo Novo leto, je prešel brez kakega pomembnejšega dogodka. V New Yorku, Chicagi, San Franciscu in drugih mestih se je pijačevalo, kakor da nismo nikdar čuli o 18. dodatku k ustavi. Po rajanju je nastopila utrujenost in maček, drugače pa je vse kakor je bilo.

Diplomacija mrevvari meje, se krega za oljna polja, Turki se skušajo uveljaviti kot enakovredna država, Grki spoznavajo, da se z umori ministrov ni oprala čast domovine, v Rusiji se trudijo vzpostaviti ekonomsko življenje, vesti o gladi na Kitajskem, v Rusiji, tudi v bogati Jugoslaviji, so pogoste kakor pred Novim letom, ameriški premogarji konferirajo z operatorji za novo pogodbo, Gary zatrjuje, da je jeklar-skim magnatom nemogoče odpraviti 12-urni delavnik in upeljati 8-urnega, romunski prestolonaslednik ni zadovoljen s svojo ženo dvorne krvi, pa se želi povrniti k svoji prvi ženi, ki je samo navadna igralka in poleg tega plebejka, nevredna biti mati romunskega ljudstva, Jurij Karadžordžević nagaja svojemu bratu kralju Aleksandru naprej, ministerstva padajo, Mussolini izvršuje svoje "strašne" dolžnosti, Ku Klux Klan širijo amerikanizacijo s sekirami, smolo, perjem, vrvimi in odgoni, Owsley, komandant Ameriške legije se pripravlja da okupira Washington, Gompers pripoveduje o velikanskih uspehih ameriškega delavstva in ekstremisti govore samo o enotni fronti in razkrinkavanju. Vse je tako, kakor je bilo leta 1922 in ena številka več ni spremenila drugega kakor letnico.

Ni slabše kakor je bilo, toliko da bi se opazilo, niti bolje, toliko da bi bilo vidno. Kaj je dan ali leto časa v vsemirju, v katerem ne pomenja leto dni niti toliko, kakor na zemlji sekunda v letu!

Vendar, svet postaja boljši. Nekaterim se zdi, da prepočasi, pa ga skušajo na razne načine hitreje izboljšavati. V Parizu je nekdo ustanovil klub, katerega člani morajo dan za dnem ponavljati: "Vsaki dan, v vseh ozirih, postajam boljši in boljši!" Člani tega kluba morajo verovati, da se v vseh ozirih izpopolnujejo in se truditi postati boljši. Kakor člani dotičnega kluba, tako ponavlja tudi človeštvo: "Vsaki dan, vsako leto, v vseh ozirih, postajam boljše in boljše!" Pričelo je s tem geslom pred stotisočletji in se je do danes toliko izboljšalo, da je prešlo iz primitivnega divjaštva v prve početke civilizacije. Ker je pot pred nami še dolga, ni za obupavati. Polagoma postajamo boljši in naši potomci čez par tisoč let bodo gledali na nas nazaj kakor gledamo mi na naše prednike pred tisočletji — s pomilovanjem.

NAROČAJTE "BUDUČNOST".

Srbska sekcija Jugoslovanske socialistične Zveze izdaja "Budučnost", srbsko-hrvatsko glasilo J. S. Z., ki izhaja v Detroitu, Mich., kot tednik.

Priporočajte hrvatskim in srbskim delavcem, da se naročajo na "Budučnost". Skrbite, da se hrvatski in srbski člani v slovenskih klubih naroče na ta list. Uspeh lista je odvisen od cirkulacije. Čim več naročnikov, večji bo uspeh.

Naslov lista je:

"BUDUČNOST", 5424 Russell St., Detroit, Mich.

Naročnina: Za celo leto \$2; za pol leta \$1. Za inozemstvo \$3 za celo leto, \$1.50 za pol leta.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Stvarne in nestvarne kritike.

SHEBOYGAN, WIS. — Ko sem se nahajal še onkraj širokega oceana v zadnjem svetovnem vojnem metežu in moriji, so se napredni elementi slovenskega in drugega jugoslovenskega delavstva v Zedinjenih državah zbrali skupaj in pričeli v skupni organizaciji propagirati usanovitev federativne jugoslovanske republike, v kateri bi bilo ljudstvo res gospodar svoje usode. V namen te propagande so se nabirala sredstva v poseben fond, o katerem se danes toliko čuje.

Republikanske Jugoslavije z najširšo demokratično formo nismo dobili, pač pa kraljevino SHS., na njen tron so pa posadili balkanizirano dinastijo. Ako imajo naši rojaki količkaj dober spomin, morda še vedo, da so bile tukaj in tam na delu aktivne, močne sile, ki so delovale za monarhijo, kakor jo je zamislil Pašič v svoji "Krfski deklaraciji", katero so potem proglasili za evangelij bodoče "svobodne jugoslovanske domovine" in ga oznanjali tukaj in v Evropi pod firmo Londonskega odbora, oziroma podružnic tega odbora, ki so obstojale med vojno in en čas po vojni v Zedinjenih državah. Po prizadevanju teh monarhističnih elementov smo dobili takšno Jugoslavijo, kakršna je danes.

Ako se dobro zamislite v številne medvojne propagande, posebno v propagande tikajoče se jugoslovanskih ljudstev in njihovih dežel, boste videli, da so sedanje kritike in napadi proti zavednemu slovenskemu delavstvu plod istih ljudi, ki so se med vojno prodali monarhistični propagandi in služili tukajšnjim in tamkajšnjim reakcionarjem. Kdo si upa z dokazi, z argumenti ki bodo držali, dokazati, da je krivda tukajšnjih sodrugov, ako ni forma jugoslovanske države taka, kakršna bi mi radi?

Da je pa delo tukajšnjih sodrugov, kakor tudi nas onkraj oceana, bilo brez uspeha, ni krivda nas, ki smo delali za jugoslovansko republiko tam, niti vas, ki ste delali tukaj.

Živite v Zedinjenih državah večinoma že več let, pa ste imeli priliko spoznati nezrelost ameriškega ljudstva, da bi si izboljšalo svoj položaj in pristrgilo peroti korporacijam, ki imajo vse vladne aparate pod svojo kontrolo. Preje ste živeli v stari domovini in gotovo je vam v spominu, da tudi tamkajšnje ljudstvo ni kazalo kakšne posebne zrelosti. Res, da je nezadovoljno s sedanjim režimom, kakor je ameriško ljudstvo nezadovoljno s svojim. Toda pomagati si ni zna- lo takrat, ko se je država formirala skupaj iz raznih preje separatno upravljanjih teritorijev, in ne zna si pomagati danes. Politično znanje ljudskih mas je še plidko. Nazadnjaške sile s spretno demagogijo kontrolirajo večino ljudstva in s pomočjo nezavednih mas delajo kakor se njim poljubi in delali bi še veliko huje, da ne bi bilo organizacij zavednega delavstva, ki se postavljajo reakcionarjem in sploh vsem kapitalističnim in nazadnjaškim elementom v bran in jim do gotove mere preprečujejo postopati z ljudstvom še okrutnejše kakor postopajo.

Dasi ni treba nobene učenosti za preštudiranje situacije kakršna je bila takrat in kakršna je danes,

vendar se čuje toliko nesmiselne kritike, da človeku že preseda. Kolikokrat čuje človek tega ali onega, ki pravi: "Jaz sem tudi prispeval v fond JRZ., zdaj imamo pa mesto republike tega p... Srba, ker so nas slovenski sodrugji njim prodali in denar požrli." Drugi zopet govore, da jih je Kristan prodal in tako naprej.

Brezbrižni, nevedni ljudje pričakujejo čudežev, ki jih prinašajo kake nenaravne, nerazumljive sile. Dolar ali dva da za mašo, zato da bo blagi pokojnik prej rešen iz vic. V starem kraju hodijo s križem v procesijah in molijo za dež. Kakemu socialističnemu agitatorju dajo kvoder, kadar nabira okoli prispevke, pa mislijo, da bo radi tistega kvodra že jutri zmagal socializem in potem nastanejo nebesa že v tej solzni dolini. V fond JRZ. so prispevali in menda mislili, kakor da je že radi tistih prispevkov svobodna jugoslovanska republika kakor na dlani in da ne bo niti košček jugoslovanske zemlje postal plen imperialistov. Denar sam na sebi ne odloča. Amerika ga je veliko potrošila in Wilson je mislil, da bo s svojimi 14. točkami prodril in ustvaril ligo narodov, ki bo onemogočila vsako vojno v bodoče. Delavstvo nekaterih dežel je mislilo, da mu bo brez vsakih večjih težav mogoče izvesti revolucijo. Pa ne gre tako, kakor nekateri ljudje "mislijo". So države, ki imajo sredstva, vojno mornarico, velike armade, velik diplomatični aparat, pa še ne morejo izvesti svojih ciljev tako kakor bi rade. Življenje je neprestan boj in tisti, ki je v momentu odločanja močnejši, ima odločilno besedo, dasi ne absolutno besedo. Republike, svoboda in take reči se ne kupujejo kakor sladkor ali cikorija. Boriti se je treba zanje in se mučiti toliko časa, da postaneš močnejši od tvojega nasprotnika. Seveda je res, da je v današnji družbi boj nemogoč, če nimaš na razpolago tudi gmotnih sredstev. Niti najmanjša propaganda se ne more vršiti, če ni denarja. In čim več ga je, živahnejša je propaganda. Zato tudi vlade raznih držav, kakor posamezni mogočnejši, ne štede prav nič s gmotnimi sredstvi, kadar hočejo pridobiti ljudske množice za svojo stvar.

Denar, nabran v fond JRZ., je bil šestokrat razdeljen, ukraden in kaj vem kaj še. Vsaj tako trdijo tisti, ki niso nič prispevali vanj. Zabutih kritik in zavijanj je toliko, da mora presedati vsakemu količkaj umnemu človeku.

Razni slovenski časopisi, o katerih lahko vsakdo ve, da so se prodajali med vojno monarhistom in ob volitvah kapitalističnim strankam, napadajo in blatijo naše sodruge, neuki ljudje pa ponavljajo ta natolcevanja za njimi. Celo D. S. se je pridružila tej kampanji "reševalcev" slovenskega delavstva. Tako je ta koncert postal prava mačja godba, ki bega ljudi. Povsod vidijo nepoštenjake, le tam ne, kjer so.

Slovenski delavci bi morali vzeti to kislo zelje, ki ga jim servira prodano časopisje, bolj oprezno. Saj bi se ga morali tudi že naveličati: zjutraj zelje, popoldne zelje, zvečer zelje, kdo bi se ga ne naveličal! Malo pametnega razmišljanja, pa bi naj delavci, ki sedajo na lim časnikarskim prostitutkam, to-le spoznali: Na sto in sto tisoče dolarjev denarja slovenskih delavcev v Ameriki je šlo za cerkve, za farovže, za misijone, podobice, svetnike, maše, župnike, škofo, papeža, verske

publikacije itd. Koliko koristi pa ima slovenski proletariat od teh investicij? Kje je denar, nabran za Narodno zvezo, za Narodni svet, za Ligo? Koliko ste dali za zavetišče, in kje je zavetišče? Koliko ste nagromadili premoženja šifkartašem, izmed katerih so eni danes prav premožni ljudje? Na stotisoče je vrglo proč naše delavstvo za ničvredne delnice, stavbišča in farme. Ampak o tem ne govorite! Milijone dolarjev so izvlekli iz žepov trpinov prevarantje, ki navadno delajo pod krinko narodovih prijateljev in zagovornikov. Ampak to je vse v redu! Milijone so že dali naši rojaki za cerkvene reči. Tudi to je v redu. Kakor hitro pa se nekaj nabere za podpiranje kake akcije, ki se vrši za edini namen voditi boj za osvoboditev ljudstva in za varovanje njegovih interesov, tedaj pa začno nazadnjaški elementi s krikom, nevedna masa pa jim seda na vado in kriči z njimi kakor papagaji. Ne, podpirati socialistični tisk, to ne bi smelo biti dovoljeno! Ampak če dobi G. N. tisoč petsto dolarjev za dva oglasa republikanske stranke, to je pa čisto v redu.

Ako zasluži kdo podpore iz fonda JRZ., tedaj jo Proletarec gotovo najbolj zasluži. Sodrugi, združeni v JSZ., se bore za pravice delavstva in se trudijo kakor nihče drugi za njegovo duševno povzdigo.

Po drugi strani se udriha na vse pretege tudi po E. Kristanu, češ, da se je prodal srbskemu kralju. In prvi, ki so to zakričali, so se med vojno sami prodali Pašiću in Karadžorževići dinastiji! On je kriv, da je Jugoslavija monarhija, on je kriv menda vsega zla na svetu. Ko se je E. Kristan vrnil v Slovenijo, sem bil še tam in vem, kakšne so bile takrat razmere v Jugoslaviji. Čudežev ni znal delati on niti nihče drugi, zato se je država tako razvijala, kakor so hotele tiste sile, ki so bile na krmilu. Kako morejo ljudje misliti, da more ena sama oseba imeti moč narekati, kakšna naj bo država, kakšni zakoni itd.? Moč je zapopadena v ljudstvu, ne v eni osebi. In največ graje zasluži ljudstvo, ker je vsled svoje nevednosti omogočilo storiti tako starokopitno formo vlade v Jugoslaviji. Kar se tiče Kristanovega delovanja v zbornici v Belgradu, mu ne more nihče, ki ga je zasledoval, oporekati, da ni vršil svoje dolžnosti do delavskega razreda. Marsikak poslanec se je kaj naučil iz njegovih govorov, pa tudi mase, ki so jih čitale. Njegove govore je prinašala tudi "Prosveta". Ako je E. K. obupal nad delavstvom v Jugoslaviji in se umaknil iz politike, je storil to po mojem mnenju največ zato, ker ni mogel več gledati razkopanosti v delavskem gibanju Jugoslavije. Leta in leta je delal in se boril za socializem, vzgajal delavstvo, potem, ko je dobilo jugoslovansko delavstvo priliko nastopati solidarno v narodnostno skoro enotni državi, so pa pokazali svoj balkanizem. Nič se ne čudim, da je E. K. izstopil iz te mešanice bojev, ker ni mogel miriti razburjljive elemente in v istem času napenjati svoj um v boju z ogromno nazadnjaško večino v skupščini.

Nekateri ljudje so se enostavno nazvali za "komuniste", pa mislijo, da jih ta naslov opravičuje pljuvati vse vprek. Tako so delali v starem kraju in danes nimajo ne ene delavske organizacije, ki bi kaj štela. Kar so trije danes zgradili, so jim kričali že zvečer podrli. Enako skušajo tukaj. "D. S." ima največjo naslado, kadar udriha po socialistih. Socialisti so nazadnjaki, socialisti so tatovi, socialisti so izdajalci! Zavednim delavcem se je posrečilo izvoliti Bergerja v kongres in minnesotski delavci in farmarji so izvolili v senat Shipsteada. To ne ugaja ljudem, ki se razglašajo za edino zveličavne revolucionarce.

Vsak trenotek izrabijo, da razglasijo tega ali onega sodruga za "izdajalca". In to je kar hoče kapitalistični razred: Oblatiti vse tiste, ki so nevarni kapitalizmu. Čegav posel torej vrše takozvani "ekstremisti"?

Živimo v dobi, ki zahteva razumno delavstvo. Drugače ne bomo napredovali. Vsesplošno zabavljanje in blatenje nas ne bo nikamor privedlo, razun da se bomo pomaknili še bolj nazaj. Delavci, kadar razsojate o tem ali onem, rabite svoj razum in ne dopustite, da bi vam drugi usiljevali mnenja. Postanimo složnejši, idealnejši, in obrnimo vse svoje sile združeno proti skupnemu sovražniku kapitalizmu. Kadar bomo kritizirali, podprimo naše kritike z argumenti, ki bodo držali in sklepajmo na dokazih, ki bodo resnično dokazi. Kritika je dobra le tedaj če je stvarna, in je slaba, kadar se hoče z njo samo škodovati dobri stvari. Manj instinktivne mrznje do vsega, kar stremlji in deluje za napredek, pa več razumne kooperacije — to je, kar potrebujemo. **ANTON ŽAGAR.**

Masna konvencija članstva socialistične stranke v Chicagi.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo dne 7. januarja popoldne se vrši masna konvencija članstva socialistične organizacije za Chicagi, na kateri se bo nominiralo kandidate za župana in druge mestne uradnike. To zborovanje bo v Fleiners Hall, 1638 No. Halsted Street. Ta dvorana je v bližini North Avenue. Izstopite na vogalu North Ave. in Halsted st., pa hodite še nekaj korakov severno po Halsted Streetu.

Zborovanja se ima pravico udeležiti vsak član čikaške organizacije socialistične stranke; pravzaprav je dolžnost vsakega, da se ga udeleži. Članstvu klubov JSZ. v Chicagu naj služijo te vrstice za poziv na to masno konvencijo.

Aldermanske kandidate nominirajo klubi v posameznih wardah.

V nedeljo 11. februarja priredi socialistični klub št. 1, JSZ., dramsko predstavo in veselico v dvorani ČSPS, 1126 W. 18th St. Pričetek igre bo ob 3. popoldne. Po igri ples in prosta zabava. Vstopnina 50 centov. Vstopnice se dobe pri članih in članicah kluba in v uradu Proletarca. Preostanek priredbe je namenjen za socialistično propagando.

Člani in članice kluba, ki si še niso nabavili vstopnic za predprodajo, naj si jih oskrbe pri tajniku v uradu Proletarca.

Agitirajte, da bo tudi ta priredba tako številno obiskana, kakor je bila prireditev našega kluba v proslavo petletnice ruske revolucije.

V tej sezoni priredi naš klub še eno dramsko predstavo in sicer v nedeljo 1. aprila. Na obeh bo program obširen in dobro izvajen, za kar so nam porok naše moči, ki so svoje naloge še vselej dobro izvršile. — *Tajnik.*

TAJNIKOM KLUBOV J. S. Z. NA ZNANJE.

Vsa pisma, denarne nakaznice in vse zadeve tičeče se Jugoslovanske socialistične zveze, je pošiljati v naprej na sledeči naslov: Frank Petrich, 3639 W. 26th Str., Chicagi, Ill., ker je urad J. S. Z. preseljen v Proletarčeve prostore. **Tajništvo J. S. Z.**

Naš barometer po južnem Illinoisu.

Poroča Frank Petrich.
(Nadaljevanje).

Drugo jutro sem se napolnil iz mojega prenočišča, ki je bilo vsled moje zakasnelosti po poslih v predmestju, peš v mesto, da poizvem o voznem redu ulične železnice, ki vozi med Peorijo in južnimi mesti države. Peš sem hotel iti zato, da se malo izprehodim in da vidim mimogrede kaj zanimivega.

Hodeč po trotoaru proti "suaru" — središču mesta — me ustavi pred ne ravno udobno, vendar precej lično hišo človek, ki se je bil pripravljaj, da se odpelje z avtomobilom. Kažoč s prstom na avtomobil, me je bil nagovoril, če grem proti mestu.

"Da, tja grem."

"Potem pa prisedite tukaj, če Vas je volja."

"Dobro, pa prisedem."

Med tem ko je pripravljaj motor in ravnal avtomobil, kamor ga je hotel zavoziti, sem imel čas, da ga premerim in premotrim njegov izražaj. Mož je bil srednje velikosti, bolj čokast, masivnega in zardelega obraza, velikih obrvi in modrih oči, njegove ustne so pa razodevale humor, ki reže in boža ob enem. Simpatičen človek, ki naredi nate vtis dobrohotneža.

Zasukal je vodilno kolo in avtomobil je zavil na severno stran po ulici, iz česar sem sklepal, da bo zavozil na bulvar in po njem proti mestu.

Tako je tudi bilo. Odprl je električni tok in avtomobil je zdrčal kakor po deskah. Tako je drvel kakih pet blokov; naenkrat se je bil skoraj ustavil, toda le za trenotek, nato pa je ubiral svoj tempo, da niti stroja ni bilo prav slišati. Voziti je začel počasi. Tako sedeč drug poleg drugega je prekinil mož najin molk in začel v prijaznem tonu: "Ali živite daleč od ulice, kjer ste vstopili?"

"Sploh ne živim tukaj; samo po opravkih se mudim v Peoriji, sicer pa živim v Chicagi."

"Tako! Po kakšnih opravkih pa prihajate semkaj, če smem vprašati?"

"Seveda, seveda! Well, na agitaciji sem za list."

"Za kak velik list kot je Daily News, Tribune ali American?"

"Ne, za socialističen list."

"Tako, ali ste socialist — resničen (a real) socialist?"

"Ne vem kaj mislite pravzaprav z označbo *real socialist*; res je pač, da je danes več vrst socialistov, ali kakšne vrste naj bi bil za Vas *real socialist*, mi je uganka. Morda mi pomagate iz zadrege, ko definirate to označbo s svojega vidika."

Mož je naravnal vodilno kolo, premaknil nekaj na vozometru, uprl svoje modre oči naravnost v moj obraz in dejal z gesto učitelja, ki razlaga otrokom abecedo: "Mislim če ste tak socialist, ki pozna socializem in ve kaj govori, kadar nastopa kot socialist. Mnogo jih je, ki pravijo da so socialisti, ali če gre za dokaz, se iznajde, da niso socialisti, vsled česar tudi ne vedo, kaj govorijo. . . Ali Vi veste kaj je socializem in kaj govorite? To bi bila moja definicija."

"Oprostite, prijatelj, ta definicija ni popolna; če bi jaz vedel, kaj Vi mislite o socializmu, *real* socializmu, kakršnega si Vi predstavljate, potem bi prišla morda preje do kakega zaključka."

"Vi hočete torej, naj Vam jaz povem, kaj je *real* socializem," je odvrnil mož pr pri vodilnem kolesu, ki se je sedaj nagnil proti mojemu levemu ušesu, da bi

ga bolj razumel. — "Socializem je utopija in socialisti so največji sanjači na svetu! To Vam povem jaz v nadi, da res razumete socializem, sicer pa tega ne pripovedujem nikomur — se ne izplača; kajti čemu naj dokazujem človeku, ki se prišteva socialistom le iz srca ali iz simpatije, ko pa zadevo ne zna analizirati, pa v to stvar samo veruje, kakor veruje pijanec v whiskey, katera misli da ga pomladi in ojača. . . Socialisti so sanjači, največji sanjači na svetu!" je pristavil nekako triumfalno. Nagubančil je čelo, krenil vodilno kolo malo na desno, da se je izognil mlaki, ki se je prikazala, ga zopet naravnal in odprl elektriko.

"Iz Vašega duševnega razpoloženja razvidim, da ste prav srečni, ko mi morete povedati v obraz, kako utopističen je socializem in kako veliki sanjači so socialisti. Ali prav berem z Vašega obraza?"

"Da, prav! Socializem je predobro reč za današnje človeštvo; zato ste vsi socialisti sanjači in utopisti," je dejal s povdarkom.

"Vi govorite konkretno, ali bi mogli navesti za svoje trditve kakšne dokaze, da je socializem res utopija in da so socialisti radi tega sanjači?"

"Dokaze? Well, vidi se, da Vas niti dejstva ne spametujejo! Ali ste slepi, da ne vidite velikanskega poloma, ki ga je doživel socializem na Ruskem? Kam naj grem še po dokaze? Kakšna razlika pa je vendar med boljševizmom in socializmom, med boljševiki in socialisti", je pristavil nekako samozavestno.

"Well, taktično je razlika precej velika. Boljševiki se najprej stepo, potem pa skregajo, med tem ko se socialisti najprvo skregajo, stepo pa šele tedaj, če je potrebno," sem odgovoril na zadnje vprašanje, ki se mi je zdelo najvažnejše. Odgovor je bil zabeljen z nasmehom, ki ga je bil mož takoj zapazil, pa je odgovoril:

"O, kakor vidim, ste uganili, da sem Irec. No pa to nič ne de; taka šala se že prenese."

"Pravzaprav brez vsake šale — tako nekako je, če prekuhamo stvar do dna; ampak z Rusijo ne mislite pobijati socializma. Socializem vendar ne more biti sad trenutka, rezultat pričarevanja — ne v Rusiji ne kje druge. Sicer pa v Rusiji pametni ljudje ne trdijo, da so dobili socializem — in med te ljudi spada tudi Lenin. Kar morejo konstatirati je samo to, da so se stepli in da so dobili pri tej tepenciji v roke pravico do kreganja, kako bodo gradili socialistično družbo. Kdor misli pobijati socializem z Rusijo, ta mlati le po slamnatem možu, ki si ga je sam ustvaril. . ."

"V Rusiji ne morejo imeti še socializma. Kako neki, saj ni bilo zanj pogojev; imeli ga bodo, čim ustvarijo zanj pogoje. To vzame čas. Ameriški socialisti ne kopiramo vzgledov iz Rusije 100-odstotno; kar je dobrega, bomo kopirali, kar ni dobrega, bomo pustili na strani. Tudi boljševiki delajo zadnje čase tako."

"Zapadnemu proletarijatu je dala buržvazija pravico kreganja, in tako smo se odgojili za kreganje in se kregamo. V Rusiji — sploh na vztoku — je bilo drugače. Tam je bilo vsako kreganje (politična akcija) prepovedana. Car je ukazal delati, molčati pa trpeti, sicer je padla nagajka. To pravilo je veljalo pred vsem delavcem. Danes se je to pravilo v toliko spremenilo, da velja za vse sloje enako, samo s to razliko povrhu, da pade akcent nagajke na stran buržvazije, med tem ko je bila buržvazija pod carskim režimom izvzeta. Taka je politična razlika med vzhodom in zapadom, in ravno radi teh razlik moramo vpoštevati socialisti v enem in drugem kraju taktiko. Toda kar se socialističnega razvoja tiče, morajo biti podlage za socialistično združbo v eni ali drugi obliki tako

neizogibno doprinešene, kakor so bile doprinešene za kapitalizem. Ne glede torej, ali so se delavci v Rusiji najprvo skregali ali stepli, bo moralo biti delo za prvo fazo socialistične družbe opravljeno; kajti sama revolucija ali tepencija ne opravi nič. Ker v Rusiji še ni socializma, ampak ga bo treba šele ustvariti — in tam delajo na to, da se ustvari — je torej logično, da ni mogel propasti, kakor trdite Vi.

"Kako naj bi bili torej socialisti sanjači, ko pa ne verujejo v čudeže, ali da pride kaj iz nad oblakov?"

"Toda če se hočete kapricirati, da so socialisti vseeno sanjači, ker so sanje vse življenje, potem spodbijate svojim lastnim trditvam tla, ali pa postavljate sami sebe med sanjače. To je dovoljeno. Če je tako, tedaj bi lahko govoril kar odkraja o kapitalističnem sanjaštvu, o sanjaštvu raznih ver itd. Kaj pa je bil naprimer kapitalizem pred generacijami drugo kot sanje? Te sanje dosegajo svojo realizacijo šele v dvajsetem stoletju. Karkoli je, je produkt sanjačev iz preteklosti. Ali niso Edison, Steinmetz, Tesla, Wright, Hoxie itd. sanjači? Ali niso bili sanjači Darwin, Hugo, Laplace, Lincoln, Washington?"

"Največji sanjači dvajsetega stoletja so dvojce vrste sanjači: prvi, ki sanjajo sanje privatnega grabeštva, in drugi, ki sanjajo sanje družabne pravičnosti, gospodarske enakopravnosti in svobode. Jaz naprimer spadam k sanjačem zadnje vrste — Vi morda k sanjačem prve vrste. Da?"

Mož pri kolesu se je zleknil, popravil nekaj pri vozometru ter dejal skoraj polglasno: "Da, vsi smo sanjači, ampak socialisti ste sanjači sanjarije; individualizem je tisti, ki se bo uprl kolektivizmu."

"Upiral se bo tako dolgo, dokler ne bo človek iznašel, da je njegov jaz le člen v verigi, ne pa sam svoja veriga, neodvisen od drugih ljudi. Treba bo šole, treba bo nauka o novi družbi in novemu preporojenemu človeštvu! V Rusiji postavljajo take šole, in če v tej misli uspejo, tedaj bo postavljen za človeštvo precedent, kako naj se preobrazuje svet iz temelja tudi drugod . . ."

"Prosim, sem dostavil, ali smo že blizu postaje ulične železnice, ki vozi proti Springfieldu?"

"Eno minuto, pa sva tam," je odgovoril mož pri kolesu in se mi nasmehnil.

V teku dobre minute sva bila na postaji. Odprl je vrata pri avtomobilu, stisnil v pozdrav roko in mi dejal z izrazom tistega humorja, ki je božal in rezal: "Hvala lepa za tovaršijo, pa pridno sanjajte . . ."

"Tudi Vam hvala, ki ste me povabili s seboj. Kar se pa najnih sanj tiče bi Vam mogel reči samo toliko, da je med njima karambol . . . Good bye!"

Popoldne ob eni sem se odpeljal v Springfield.

(Pride še.)

Konvencija Workers' Party.

Koncem decembra je zborovala v New Yorku konvencija Workers' Party. Navzoči so bili voditelji te stranke, nekaj zastopnikov narodnostnih skupin in ljudje, ki stoje v ospredju ultraradikalnega gibanja v tej deželi, ne da bi bili člani stranke.

O konvenciji sami nimamo podrobnih poročil. O nji je pošiljala daljša poročila kapitalističnemu časopisu *Associated Press*, večinoma z namenom, da opozori nanjo Ameriško Legijo, Ku Klux Klan in druge patriotske organizacije.

Workers' Party še sedaj ni popolnoma orientirana, kajti tudi sedanja legalna taktika se ji ni obnesla. Nekateri delegatje so pripisovali krivdo za slab na-

predek tistim strujam v stranki, ki se igrajo z ekstremnostjo, pri tem pa odvrčajo delavstvo od stranke. Kakor na njenih prejšnjih zborih, se je tudi na tem govorilo o zedinjeni fronti, seveda pod okriljem Workers' Party.

Konvencija je poslala brzojavni pozdrav uradu tretje internacionale, v katerem ji izreka svoje simpatije. Obsodila je clevelandsko konferenco za progresivno politično akcijo in sprejela število drugih resolucij, kakor je na konvencijah političnih strank navada.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

JOHN GORŠE

5714 So. Kedzie Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Republic 3196.

MODERNA KROJAŠKA DELAVNICA.

Izdelujem obleke po najnovšem kroju.

Cene zmerne. Da vam bo pri meni izdelana obleka pristojala, jamčim.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE ST.,
CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAMFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

CENIK KNJIG,

Leposlovne knjige, romani, povesti in črtice.

JIMMIE HIGGINS, spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek, 481 strani, ljevo vezana v platno	1.00
POTA IN CILJI, knjiga posvečena Simon Gregorčiču, (Dr. Dom. Stribrny), 152 strani, mehko vezana	.60
MIMO ŽIVLJENJA, (Ivan Cankar), 230 strani, trdo vezana	1.20
GADJE GNEZDO, (Vladimir Levstik), 219 strani, trdo vezana	1.00
MOJE ŽIVLJENJE, (Ivan Cankar), broširana, 168 strani, 60c; vezana v platno	.85
UMETNIKOVA TRILOGIJA, Ivanu Cankarju v spomin. (Alojz Kraigher), 134 strani, broširana 75c, vezana v platno	1.00
PRAVLJICE, (Oskar Wilde), 162 strani, trdo vezana	1.00
BREZ ZARJE, (Milan Pugelj), 176 strani; trdo vezana	.90
PODOBE IZ SANJ, (Ivan Cankar), 165 strani, trdo vezana	1.10
OGENJ, (H. Barbuse), 337 strani, broširana	1.10
VIŠNJEVA REPATICA, (Vl. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
DR. IVAN TAVČAR, zbrani spisi, VI. zv. 418 strani, broširana	1.20
TIK ZA FRONTO, (D. Feigel), broširana	.65
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75
ŠLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba	.50
SEN KRESNE NOČI, (Shakespeare), trda vezba	.75
JULIJ CEZAR, (Shakespeare), trda vezba	.75
BENEŠKI TRGOVEC, (Shakespeare), trda vezba	.75
KUHINJA PRI KRALJICI GOSJI NOŽICI, (Anatole France), 298 strani, trdo vezana	1.10
KONFESIJE LITERATA, (J. S. Machar), zbirka spisov, trdo vezana	.75
KAZAKI, (L. Tolstoj), broširana, 308 strani	.75
POVESTI MAKSIMA GORKEGA, broširana, 210 strani	.75
TRI POVESTI, (L. Tolstoj), broširana	.35
TARAS BULJBA, (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani	.70
IGRALEC, (F. M. Dostojevskij), broširana, 264 str.	.60
ZADNJA KMEČKA VOJSKA, (August Šenoa), broširana, 378 strani	.75
KOBZAR, (Taras Ševčenko), trdo vezana, 288 str.	.85
KAKO SEM SE JAZ LIKAL, (Jakoba Aleševca spisi), trije zvezki, vezani v platno, I. zvezek 85c; II. zvezek \$1.00; III. zvezek 75c; vsi trije zvezki skupaj	2.60
JOSIP JURČIČA ZBRANI SPISI, trda vezba, IV. zvezek, \$1.00; V. zvezek 75c; VI. zvezek, 85c; vsi trije zvezki skupaj	2.60
BOY, (Lois Coloma), roman, 269 strani, trda vezba	.75
POVESTICE, (Rabindranath Tagore), broširana	.40
STAROINDIJSKE PRIPOVESTI, s slikami, (Jos. Suchy), broširana	.35
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50
FAROVŠKA KUCHARICA, (J. Š. Baar), povest, trda vezba	1.00
ZAJEDALCI, (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ANFISA, (Leonid Andrejev), drama v štirih dejanjih	.60
JURKICA AGIČEVA, (Ks. Šandor-Gjalski), povest, 360 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
JUG, (P. Chocholoušek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana \$1.10, vezana v platno	1.60

VITEZ IZ RDEČE HIŠE. (Aleksander Dumas star.), zgodovinski roman, 504 strani, broširana \$1.00, vezana v platno	1.50
UDOVICA, (I. E. Tomić), povest, 330 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
DON CORREA, (G. Keller), roman	.25
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, (C. Golar), vezana v platno	1.10
FILIZOFSKA ZGODBA, (Alojz Jirasek), trda vezba	.50
DVONOŽEC IN DRUGE ZGODBE, (Karl Ewald), s slikami, trda vezba	1.10
GOLEM, (G. Meyrink), roman, trda vezba	1.00
HEPTAMERON, (Margareta Valois), povest, broširana	.55
ČRNI PANTER, (M. Pugelj), povest, trda vezba	1.00
SRCE, (Henrik Mann), novele, trda vezba	.60
SPOVED, (L. N. Tolstoj), broširana	.40

Znanstvene razprave, politični in gospodarsko socialni spisi, učne in druge knjige in brošure.

SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana	.65
POT K SOCIALIZMU, (Dr. Oto Bauer)	.20
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata	.20
ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) I. del	.85
II. del	.75
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797. do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), broširana	.65
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Ozvald), broširana	.50
VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza)	.25
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)	.20
USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike	.10
POGLED V NOVI SVET	.10
DEMOKRATIZEM IN ŽENSTVO, (Alojzija Štebi)	.10
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA, (Etbin Kristan)	.50
UVOD V BUDDHIZEM, (Jos. Suchy)	.20
NALEZLJIVE BOLEZNI, (Dr. E. Mayer)	.30
MODERNI POLITIČNI RAZVOJ, MODR. GOSP. RAZVOJ SOCIALIZMA, (Dr. Jos. Ferfolja)	.10
ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju bolezni, letnik 1921	1.00
ZDRAVJE, jan.-feb., marc, april in majska izdaja, leto 1922, vsaka po	.10
V NOVO DEŽELO, (Etbin Kristan)	.30
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM	.30
PROLETARIJAT	.15
KDO UNIČUJE PROIZVAJANJE V MALEM	.20
DRŽAVA PRIHODNOSTI	.20
SOCIJAL. KNJIŽNICA (dva snopiča)	.10
ZADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM	.10
O KONSUMNIH DRUŠTVIH	.10
ZBIRKA RUDARSKIH IN FUŽINSKIH IZRAZOV, (J. Bezla)	.30
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Mencej)	.25

SRBSKA POČETNICA, (J. T.).....	.50
PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI. (Ivan Robida), broširana.....	.90
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba.....	.40
ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern).....	5.00
SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA, izdala in zalo- žila Književna matica SNPJ., 364 strani, vezana v platno.....	2.00
ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec).....	.50
ZAKON BIOGENEZE. (J. Howard Moore, prevel I. M.).....	1.50

Razno.

TRIJE LABODJE, ilustrirana revija.....	.25
"KRES", št. 5. — 6. (Cankarjeva številka).....	.25
RDEČI PILOT, mesečnik prevratne mladine za du- hovno revolucijo, izhaja v Ljubljani, prva in druga številka.....	.05
O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVARO- VANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški).....	.10
"KRES", št. 8.....	.15
KRES, št. 9, 10.....	.25
DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka).....	.10
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno.....	.75
PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno.....	6.00
NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV.....	.40
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR, vezan v plat- no, letnik 1919, 50c; letnik 1920.....	.50
"PROLETAREC", vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920.....	6.00
CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5 c. (Imamo jih dvojne vrste.)	

Angleške knjige.

THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Al- bert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, veza- na v platno.....	2.00
100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota.....	1.20
THE BRASS CHECK. (Upton Sinclair). Študija ameriškega žurnalizma, vezana v platno.....	1.20
THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrab- ljanju ver za privatne interese.....	1.20
"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LET- TERS". (David Karsner), vezano v platno....	1.20
IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zed. državah. 441 strani, trda vezba.....	1.25
JUNGLE, (Upton Sinclair), povest iz chicaških klavnic.....	1.20
THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba.....	1.75
KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba.....	1.20
THE DREAM OF DEBS, (Jack London).....	.10

Naročilom priložite poštni ali ekspresni mo-
ney order, ček ali gotovino. Za manjša naro-
čila lahko pošljete poštne znamke.

PROLETAREC,

3639 W. 26th Street

Chicago, Ill.

To-day

To-morrow

DANES

zjutraj ste se zbudili utrujeni,
kakor se počutite kadar oprav-
ljate trdo delo ves dan; poču-
tite se slabo, vsaka stvar vas
vznemiri, kot da ste brez vsa-
ke energije in delo ki ga o-
pravljate je slabo.

POTEM

pa zaužijete nekoliko Trinerje-
vega Grenkega Vina kakor vam
predpisujejo navodila na stekle-
nici in drugi dan

ZJUTRAJ

vstanete energični, ste veseli in
grete na delo v urad ali tovar-
no, krepak in razigran in delo
vam gre hitro in dobro od rok.

To so posledice, ki vam jih da **TRINERJEVO GRENKO VINO**. To zdravilo, ki skozi 33 let
ni našlo tekmeča, vam da takojšno od pomoč ako imate slab tek, zaprtje, zoper pline, bole-
činam v želodcu, glavobolu, nervoznosti itd. Prečitajte naslednje pismo: — "Cleveland, O.,
19. dec. 1922. — Jaz se popolnoma strinjam s priporočili za Vaša zdravila in rečem da so v resnici priporoč-
ljiva ker sem sam iskušal o tem. S pozdravom, J. Jalen." — Dobe se po vseh lekarnah in trgov-
cih z zdravili kateri imajo tudi druga Trinerjeva zdravila v zalogi. Imena teh zdravil naj-
dete na krasnem Trinerjevem stenskem koledarju za l. 1923. Vprašajte zanj pri vašem
lekarju ali pa trgovcu z zdravili.

Joseph Triner Co., Chicago, Ill.

Preteča nevarnost za vsakega.

Statistika nam kaže, da umrje na raku ena ženska izmed 8 in en moški izmed 14 in sicer v starosti od 40 let naprej. To pokazuje, da je rak preteča nevarnost za vsakega. Ampak raka se lahko obvarujemo. Nedavno tega je Metropolitan Life Insurance družba priobčila brošurico, katero je odobrila Ameriška družba za kontrolo raka v New Yorku, v kateri se priporoča: "Preprečite slabo prebavo! Ozdravite kronično neprebavljivost!" Trinerjevo zdravilno grenko vino vsebuje danes zdravniški vedi poznane najboljše zmesi za odpomoč zaprtja in slabe prebave. Isto izčisti črevesje in ga ohrani čisto, pomaga prebavi in popravi slabo prebavo. Vsak lekarnar ali trgovec z zdravili ima v zalogi Trinerjevo zdravilno grenko vino. Imejte ga vedno doma v prihodnjem letu. Ali imate že krasni stenski Trinerjev koledar za leto 1923? Ako ga še nimate, pošljite 5c za pokritje poštne Jos. Triner Company, Chicago, Ill. Vesele božične praznike.

U. S. GOVERNMENT SPODNJE PERILO.

2,500,000 kosov popolnoma novega volnenega vojaškega perila smo nakupili od vlade, da ga naravnost prodamo ljudem po 75c komad. Navadna cena je \$2.50 kos. Vse velikosti — srajce od 34 do 46, spodnje hlače od 30—44. Pošljemo pravo velikost. Plačajte pismonoši, ko prinese blago ali pa pošljite poštno nakaznico. Če Vam blago ni dovolji, Vam takoj vrnemo denar. Dept. 24 The Pilgrim Woolen Co., 1476 Broadway, New York, N. Y. (Adv.)

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in četrto nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

Telefon Canal 4340.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.
Med Throop in Blue Island Ave.

Edina slovenska-hrvatska
trgovina cvetlic

Izbera svežih cvetlic za ples, svatbe,
pogrebe, itd.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto,
\$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri
mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street,
MILWAUKEE, WIS.

LAWDALE CLOTHING HOUSE

3649-51 W. 26th Street,
CHICAGO, ILL.

Priporoča Slovencem svojo bogato zalogo moških in deških oblek, srajc, klobukov, čepic, ovrtnikov, spodnje obleke itd. itd.

Cene zmerne — Postrežba točna.

Naročajte najboljši in najbolj razširjen socialistični dnevnik v Ameriki

"THE NEW YORK CALL"

112 Fourth Avenue,

NEW YORK, N. Y.

Naročnino za dnevne in nedeljske izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta; \$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec; samo nedeljske izdaje \$3 na leto. Samo dnevne izdaje \$9 na leto; pol leta \$5; en mesec \$1.25.

SLOVENSKA BANKA

Zakrajšek & Češark

70 — 9th Ave.,
New York City

pošilja denar v stari kraj
hitro, zanesljivo in po
nizkih cenah,

prodaja vozne listke za
vse važne prekomorske
linije, in

opravlja vse druge posle,
ki so v zvezi s starim
krajem.

Postrežba točna in
solidna.

Severova zdravila vzdržujejo
zdravje v družinah.

Hripavost

in kašelj sta zelo neprijetna simptoma. Da preprečite težje posledice
vzemite

Severa's Cough Balsam,

ki prinaša zaželeno in hitro pomoč.
Imajte ga pri roki v hiši za zimske
mesece.

Gena 25 in 50 centov.

Vprašajte po lekarnah.

Severov Almanah za leto 1923

je natisnjen. Dobe se po vseh lekarnah zastoj, ali pišite nam.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Edini slovenski pogrebni

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.